

ANAYASA MAHKEMESİNDE YARGISAL GÜNDEMİN İNŞASI

Judicial Agenda Setting in the Turkish Constitutional Court

Prof. Dr. Serdar GÜLENER*

ÖZET

Bu çalışma, Anayasa Mahkemesinin basın duyuruları aracılığıyla yargısal gündem oluşturma ve kamuoyuyla iletişim kurma stratejisini incelemektedir. Anayasa Mahkemesi, hak ve özgürlüklerin korunmasında merkezi bir rol oynarken, yasama ve yürütme organlarıyla olan ilişkilerinde zaman zaman gerilimler yaşamakta ve demokratik meşruiyet ile yargısal aktivizm eleştirilerine maruz kalmaktadır. Bu gerilimler, Mahkemenin hukuki meşruiyeti ile demokratik meşruiyeti arasındaki dengeyi sorgulatmakta ve yargıya duyulan güven üzerindeki tartışmaları arttırmaktadır. Bu durumun yaşandığı birçok karşılaştırmalı örnekte anayasa mahkemelerinin daha fazla şeffaflık sağlayarak meşruiyetini ve toplumsal desteğini arttırma çabası içine girdiği görülmektedir. Bunu sağlamak için kullandıkları önemli bir araç ise basın duyurularıdır. Ancak basın duyuruları, sadece bilgilendirme ve şeffaflık amacıyla değil aynı zamanda yargısal gündemi şekillendirme işlevi de görmektedir. Benzer bir durum Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi için de geçerlidir.

Çalışmada yapılan istatistiksel analiz(ler) neticesinde, Mahkemenin basın duyurusunu yaptığı kararlarında belirli

* Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalı, sgulener@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1014-7500

politika gündemlerinin öne çıktığı görülmektedir. Özellikle “güvenlik” ve “ekonomi” politika gündem(ler)ine sahip norm denetimi kararlarının basın duyurusu yapılma olasılığı artmaktadır. Bu bulgular, Mahkemenin kamusal niteliği yüksek olan konularda daha fazla şeffaflık sağlama ve meşruiyetini pekiştirme stratejisini yansıtan bir durum olarak görülebilir. Buna karşın, “hukuk ve suç” ile “hükümet faaliyetleri” gibi daha formal politika gündemlerinin basın duyurusu yapılan kararlarda yer alma olasılığı daha düşük gözükmektedir.

Anahtar kelimeler: Yargısal gündem inşası, karşılaştırmalı gündem projesi, basın duyuruları, anayasa yargısının demokratik meşruiyeti, şeffaflık.

ABSTRACT

This study examines the Turkish Constitutional Court's strategy of judicial agenda-setting and ensuring communication with the public through press releases. While the Turkish Constitutional Court plays a central role in protecting rights and freedoms, it occasionally experiences tensions in its relations with the legislative and executive branches and is subject to criticism for judicial activism and its democratic legitimacy. These tensions raise questions about the balance between the Court's legal legitimacy and democratic legitimacy, triggering debates about public trust in the judiciary. In many comparative cases where such tensions arise, constitutional courts appear to increase transparency to enhance their legitimacy and societal support. A key tool employed by them to that end is press releases. However, press releases not only serve the purpose of informing and promoting transparency but also function to shape the judicial agenda. It also applies to the Constitutional Court of the Republic of Türkiye.

Statistical analyses conducted with respect to the study reveal that certain policy agendas are more prominently featured in the Court's decisions that are publicized through press releases. Specifically, constitutional review decisions related to the policy agendas of "security" and "economy" have a higher likelihood of being publicized through press releases. These findings can be interpreted as reflecting the Court's strategy to provide greater transparency and reinforce its legitimacy in matters of high public interest. On the other hand, policy agendas such as "law and crime" and "government operations," which are more formal in nature, are less likely to be publicized through press releases.

Keywords: Judicial agenda setting, comparative agendas project, press releases, democratic legitimacy of constitutional review, transparency.

GİRİŞ

Kanunların anayasaya uygunluk denetiminin yargısal yolla gerçekleştirilmesini ifade eden anayasa yargısı, hak ve özgürlüklerin korunmasında üstlendiği rol ile birçok anayasal düzenin vazgeçilmez unsuru hâline gelmiştir. Diğer taraftan yerine getirdiği işlevin karakteri bu mekanizmanın diğer devlet kuvvetleri ile zaman zaman çatışmacı bir ilişki içinde anılması da gündeme getirmektedir. Atanmış yargıçlarla, seçimle gelen siyasetçiler arasındaki ilişki üzerinden yapılan değerlendirmelerle¹ çerçevesi çizilen bu çatışma, bir anlamıyla bu denetimi gerçekleştiren mahkemelerin hukuksal meşruiyeti ile demokratik meşruiyeti arasındaki bir tercihin ürünü olarak da görülebilir.

Anayasa yargısı ile demokrasi arasında var olan gerilimi besleyen önemli kaynaklardan birinin anayasa mahkemelerinin sergilediği (olumsuz) aktivist tutum olduğu sıkça dile getirilmektedir. Yargısal aktivizm² biçiminde adlandırılan ve yasaların yorumlanmasında üstlendikleri rolün sınırlarının tartışılmasını gündeme getiren bu “eleştiri”, mahkemelerin yasama fonksiyonunun alanına girerek yasa yapıcı bir rol üstlenmelerine işaret etmektedir. Anayasa metnini yorumlama imkânından beslenen bu durum, mahkemeleri genişletici yo-

1 Bu tartışmayı ele alan bazı çalışmalar için bkz. Freeman, S. (1990). “Constitutional Democracy and the Legitimacy of Judicial Review”, *Law and Philosophy*, Vol. 9., No. 4., ss. 327-370; Tushnet, M. V. (1999). *Taking the Constitution Away from the Courts*, Princeton, NJ: Princeton University Press; Zurn, C. F. (2002). “Deliberative Democracy and Constitutional Review”, *Law and Philosophy*, Vol. 21., No. 4/5., ss. 467-542; Ginsburg, T. (2003). *Judicial Review in New Democracies: Constitutional Courts in Asian Cases*, Cambridge: Cambridge University Press; Hirschl, R. (2004). *Towards Juristocracy: The Origins and Consequences of the New Constitutionalism*, Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press; Waldron, J. (2006). “The Core of the Case Against Judicial Review”, *The Yale Law Journal*, Vol. 115., No. 6., ss. 1346-406.

2 Kavramla ilgili tartışmalar için bkz. Sowell, T. (1989). *Judicial Activism Reconsidered*, Stanford: Hoover Institution Press; Anand, A. S. (2000). “Judicial Review-Judicial Activism-Need For Caution”, *Journal of the Indian Law Institute*, Vol. 42., No. 2/4., ss. 149-159; Roosevelt, K. (2006). *The Myth of Judicial Activism: Making Sense of Supreme Court Decisions*, New Haven and London: Yale University Press; Indquist, S. A. and Cross, F. B. (2009). *Measuring Judicial Activism*, New York: Oxford University Press.

rumla hareket ederek yeni hakları tanımlama veya var olan bir hakkın sınırlarını genişletme ile ilişkilendirmektedir.

Yargısal açıdan aktivist bir mahkemenin kuvvetler ayrılığı ilkesini tehdit edecek çok önemli bir riski taşıdığı kabul edilmekte, yasama organının yerine kendisini koyarak hareket edebileceği varsayılmaktadır. Bu duruma, yargıçların kişisel veya ideolojik görüşlerini karar alma süreçlerine yansıtabilecekleri ve mahkemelerin hukuki meşruiyeti olmasa bile, demokratik meşruiyetlerinin zayıflayabileceği yönünde bir eleştiri eşlik etmektedir. Bu eleştirinin sahipleri büyük ölçüde mahkemelerin demokratik süreçlere saygı duyarak hareket etmeleri/karar almalarının gerekliliğine dikkat çekmektedir³.

Anayasa yargısı ile siyaset arasındaki bu gerilimli ilişki yargının toplumsal desteğinin derecesini, başka bir anlamıyla yargıya duyulan güveni de gündeme getirmektedir. Üçüncü bir devlet kuvveti olarak yargının diğer devlet organları gibi şeffaf ve hesap verebilir olmasını ifade eden bu beklenti yargının bağımsız ve tarafsız niteliğinin de bir tamamlayıcısı olarak görülmektedir.⁴ Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığına dair toplumda var olan genel kabulün (başka bir ifadeyle meşruiyetin) seviyesinin yargıya duyulan güveni de önemli ölçüde belirlediği görülürken⁵, güvenilen bir yargıya ise daha fazla toplumsal destek verilmektedir⁶. Kuşku yok ki bu durum anayasa mahkemeleri için de geçerlidir. Anayasa yargıçlarının dışsal herhangi bir etki altında kalmadan, dünya görüşleri ve

3 Bu eleştirileri “yargısal kendi kendini sınırlandırma” (*judicial self restraint*) kavramı etrafında ele alan tartışmalar için bkz. Ely, H. J. (1980). *Democracy and Distrust: A Theory of Judicial Review*, Cambridge, MA: Harvard University Press; Scalia, A. (1997). *A Matter of Interpretation: Federal Courts and the Law*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

4 Gülener, S. (2011). “Yargı Bağımsızlığını Güçlendirici Bir Mekanizma Olarak Yargısal Hesap Verebilirlik ve Türk Yargı Sistemi”, *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15., S. 2., s. 216.

5 Van Dijk, F. (2021). *Perceptions of the Independence of Judges in Europe*, Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, s. 15-16.

6 Bkz. Caldeira, G. A. and Gibson, J. L. (1992). “The Etiology of Public Support for the Supreme Court”, *American Journal of Political Science*, Vol. 36., No. 3., s. 647.

ideolojilerinden uzak olarak karar verdiklerine dair toplumda var olan inanç yargıya güveni arttırırken, anayasa yargısının kurumsal desteğinin de artmasına hizmet etmektedir.

Bu çalışmada, anayasa mahkemeleri açısından giderek artan bir önem taşıyan basın duyurularının, karar gündemi oluşturmada nasıl bir rol üstlendiği Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi (AYM) özelinde incelenmektedir. İlk olarak, yargının kamuoyu desteğini sağlamak için hangi unsurlara dayandığına odaklanılacaktır. Ardından, bu unsurlar arasında basın duyurularının yeri değerlendirilecek ve devamında basın duyuruları ile yargının karar gündemi inşası arasındaki ilişki karşılaştırmalı bir perspektifle analiz edilecektir. Son olarak, AYM'nin norm denetimi kararlarına ilişkin basın duyurularında hangi yargısal önceliklerin öne çıktığı analiz edilerek, AYM'nin basın duyuruları aracılığıyla nasıl bir yargısal söylem geliştirdiği ve bu söylemin karar süreçleri üzerindeki olası etkileri ortaya konulacaktır.

I. YARGIYA KAMUOYU DESTEĞİNİN UNSURLARI

Bağımsızlık ve tarafsızlığın anayasa mahkemelerine duyulan güven ve desteği belirleyen kurumsal parametreler olarak öne çıktığı belirtilmelidir. Çünkü başta anayasa olmak üzere hukuksal düzenlemelerle sağlanan güvenceler bağımsız ve tarafsız karar almanın çerçevesini meydana getirmektedir

Yargıya güven üzerinde etkili olan bir diğer faktörün yargıya ilişkin bilinirlik ve tanınırlığın (farkındalık) olduğu söylenmelidir.⁷ Yargıya dair kavram, kurum ve süreçlere ilişkin vatandaşların sahip olduğu farkındalığın yüksekliğinin yargıya olan güveni olumlu etkilediği bilinmektedir⁸. Bu durumu anayasa mahkemelerine uyarladığımızda bilgi düzeyinin artması ile vatandaşların anayasa mahkemelerine olan güvenin-

7 Yargıya duyulan güveni etkileyen faktörler için bkz. Gülener, S. (2018). *Yargıya Güven*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

8 Hough, M. and Roberts, J. V. (1999). "Sentencing Trends in Britain: Public Knowledge and Public Opinion", *Punishment & Society*, Vol. 1., No. 1., s. 13-14.

de de bir artışın meydana gelmesi olasıdır.

Yargının kamuoyu nezdinde sahip olduğu bağımsızlık ve tarafsızlığına dair algı ile toplum nezdinde bilinirliğinin fazla olmasının beraberinde getireceği en önemli sonuç kamuoyunun yargının işleyişini ve kararlarını daha yakından takip etmesi ve yargı üzerinde bir tür toplumsal denetim mekanizmasının oluşmasıdır. Bu denetim, yargı süreçlerinin daha şeffaf olmasını teşvik ettiği gibi ve hesap verebilir olması yönündeki baskıları da arttıracaktır.

Yargının bireysel özgürlükler üzerinde doğrudan etkisi düşünüldüğünde kararlarının hesabını verebilmesi daha da önem taşımaktadır. Yargı bağımsızlığı, bu süreçte kritik bir öneme sahip olsa da çeşitli faktörlere bağlı olarak bazen sorunların çözümünde etkin hareket edebilmeyi sağlayamayabilir. Ancak, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlandığında, bu sorunların tespit edilmesi kolaylaşacak, bu da yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığının güçlenmesine katkı sağlayacaktır⁹.

Hesap verebilirliğin ve şeffaflığın sağlanabilmesi ile ilgili birçok mekanizmadan bahsetmek mümkündür. Aslında biz-zat yargının kendisi bunu sağlamak adına kurumsal düzenlemelere de sahiptir. Örneğin mahkemelerin aldıkları kararların gerekçeli olarak açıklanması, bu kararların üst derece mahkemelerce temyiz edilebilmesi ve mahkemelerin açık yargılama usulünü benimsemeleri bu düzenlemelerin başlıcaları olarak kabul edilebilir¹⁰. Hukuki ve idari nitelik taşıyan bu hesap verebilirlik mekanizmaları, hukukun uzmanlık gerektirmesi, yargı süreçlerinin bazen uzun sürmesi ve bürokratik korumacılık gibi nedenlerden dolayı etkin bir şekilde çalışmayabilir. Bu noktada hesap verebilirliğin ve şeffaflığın farklı bir yaklaşımla sağlanabilmesi gündeme gelmektedir. Demokrasi teorisinin sağladığı imkânların eşlik ettiği yeni yaklaşım, mahkemelerin doğrudan vatandaşlarla temas kurmasına odaklan-

9 Gülener, S. (2011). s. 223.

10 a.g.e. s. 223.

maktadır. Örneğin bahsi geçen temas başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD)¹¹ olmak üzere çeşitli hukuk sistemlerinde görülen, yargıçları doğrudan halkın seçebilmesi biçiminde olabilir. Büyük ölçüde belirli aralıklarla gerçekleşen seçimler üzerinden işleyen bu yöntem, barındırdığı “siyasi(leşme)” riskleri dolayısıyla sıkça eleştirilmektedir¹². Siyasi partilerin seçimlerde etkili olması, yüksek bütçeli seçim kampanyaları, seçmenlerin yanlış yönlendirilebilmesi riski gibi faktörler bu eleştirilerin başlıca kaynağını meydana getirmektedir¹³.

II. ANAYASA MAHKEMELERİNİN KAMUOYU İLE İLETİŞİMİ

Geleneksel hesap verebilirlik mekanizmalarının etkisizliği yeni yaklaşım ve yöntemlerin ortaya çıkışına hizmet etmektedir. Bu çerçevede yargı kararlarının sorgulanabilirliği ve denetlenebilirliğinde medyanın (hem konvansiyonel hem de sosyal medya) rolü giderek daha önemli hale gelmektedir¹⁴. Medyanın sunduğu imkânlar yargı kararlarının ve süreçlerinin kamuoyuna aktarılarak, yargıya güvenin inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır. Medya aracılığıyla yapılan eleştiriler ve analizler, yargı sisteminin şeffaflığını artırırken, yargıçların kararlarına erişimi ve sorgulanabilirliği kolaylaştırdığı ifade edilebilir¹⁵. Yargısal süreç ve kararlarla ilgili vatandaş ile başarısız bir iletişimin kurulması yargının güvenilirliğinin ve

11 Doğrudan halk tarafından gerçekleşen seçimlerin eyaletlere göre karşılaştırması için bkz. “Judicial Selection: An Interactive Map”, *Brennan Center for Justice*, <https://brennancenter.org/judicial-selection-map> (Erişim Tarihi: 12/8/2024)

12 Örneğin bkz. Carrington, P. D. (1989). “Judicial Independence and Democratic Accountability in Highest State Courts”, *Duke Law Journal*, Vol. 61., No. 3., ss. 79-126.

13 Söz konusu riskler ile ilgili değerlendirmeler için bkz. Abbe, O. G. and Herrnson, P. S. (2003). “Public Financing for Judicial Elections? A Judicious Perspective on the ABA’s Proposal for Campaign Finance Reform”, *Polity*, Vol. 35., No. 4., ss. 535-554; North Carolina Law Review (2019). “Tuesday, February 11, 1868: The Day North Carolina Chose Direct Election of Judges-A Transcript of the Debates from the 1868 Constitutional Convention”, *North Carolina Law Review*, Vol. 70., No. 6, ss. 1825-1850.

14 Yargı-medya ilişkisini çeşitli ülke örnekleri üzerinden ele alan bir çalışma için bkz. Davis, R., and Taras, D. (Ed.). (2017). *Justices and Journalists*, Cambridge: Cambridge University Press.

15 “The Relationship Between the Courts and the Media”, *Supreme Court of Canada*, <https://www.scc-csc.ca/judges-juges/spe-dis/bm-2012-01-31-eng.aspx> (Erişim Tarihi: 13/8/2024)

meşruiyetinin zayıflamasına neden olacaktır¹⁶. Yargının demokratik hesap verebilirliğinin bir gereği olarak düşünülmesi gereken bu durum, demokrasinin temel dayanaklarından olan ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkının etkili bir şekilde işlenmesini sağlar.

Özellikle ABD Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court*) üzerine yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular göstermektedir ki Mahkemenin verdiği kararlar kamuoyundan (*public opinion*) etkilenmektedir¹⁷. Yargıçlar, kararlarını verirken kendilerini kamuoyunun mahkeme ile ilgili düşüncelerinden soyutlayamamaktadır. Kamuoyunun başlıca bilgi alma kaynağı olarak medya düşünüldüğünde bir tarafta yargıcın, diğer tarafta kamuoyunun yer aldığı, üçlü bir etkileşim tarafından çerçevelenen yargısal karar alma sürecinden bahsetmek mümkün hâle gelmektedir. Söz konusu durumun sosyal medya ile çok daha farklı aşamaya evrildiği de belirtilmelidir.

Sosyal medyanın ortaya çıkışı ve gittikçe artan gücü, geleneksel medya araçlarından farklı olarak kamuoyu ile iletişimde¹⁸ hiyerarşiyi ortadan kaldırmış ve çok daha demokratik kılmış, bilgiye ulaşma talebinde devasa bir artışa yol açmıştır. Ancak sosyal medyanın demokratik karakterinin ortaya çıkardığı aşırı çoğulculuk, aynı zamanda kontrolsüz ve doğrulanmamış bilgiye kaynaklık etmektedir¹⁹. Hatta bu durum yalnızca sosyal medya ile sınırlı kalmamakta, buradan üretilen bilgi, geleneksel yazılı ve görsel medya tarafından da kullanılmaktadır. Ortaya çıkan bu yeni durum vatandaşların gü-

16 Davis, R. and Taras, D. (2017). s. 15.

17 Friedman, B. (2009). *The Will of the People: How Public Opinion Has Influenced the Supreme Court and Shaped the Meaning of the Constitution*, New York: Farrar, Straus and Giroux. s. 371; Benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanych, M., Hubert, S. and Jaroslav, B. (2023). "The Influence of Public Opinion and Media on Judicial Decision-Making: Elite Judges' Perceptions and Strategies", *International Journal for Court Administration*, Vol. 14., No. 3., ss. 1-19.

18 Bu çalışmada halkla ilişkiler (*public relations*) ifadesi yerine "kamuoyu ile iletişim" tercih edilecektir.

19 Bayer, J. (2024). "Post-Truth and Post-Trust: How to Re-Define Trust in The Judicial System and the Media", *ERA Forum*, Vol. 25., ss. 165-179.

venli bilgiye erişim ihtiyacını doğurmaktadır. Genelde kamu kurumları, özelde ise başta anayasa mahkemeleri olmak üzere yargı kurumlarının kamuoyu ile kuracakları iletişimi söz konusu arka planı dikkate alarak yapmaları bir zorunluluğa dönüşmektedir.

Anayasa mahkemelerinin kamuoyu ile iletişimini aracısız olarak kendisinin yapması, Mahkemenin, anayasal düzeni etkileme kapasitesi de göz önüne alındığında, yalnızca kendine duyulan güven açısından değil aynı zamanda bütün bir anayasal düzenin meşruiyetinin güçlendirilmesi ve halkın yargıya olan güveni açısından kritik öneme sahiptir. Özellikle kamuoyunu yakından ilgilendiren davalarda, doğru bilgilendirme ile kamuoyunun yanıltıcı veya eksik bilgilerden korunması sağlanabilir. Yargısal bilgiyi ve faaliyeti manipüle edebilecek araçların/engellerin ortadan kalkması “açık adalet”in (*open justice*) hayata geçebilmesi açısından da önemli kabul edilmektedir²⁰. Yargı süreçlerinin şeffaf, erişilebilir ve kamuya açık olmasını savunan bir ilke olarak açık adalet,²¹ yargı sisteminin halk tarafından izlenebilmesi ve denetlenebilmesi için mahkemelerin faaliyetlerinin ve kararlarının şeffaf bir şekilde yürütülmesini ve bu süreçlere halkın erişiminin sağlanmasını gerektirdiğinden mahkemelerin bilgiyi kendilerinin sübvansesi (*information subsidy*) önem taşımaktadır.

A. ANAYASA MAHKEMELRİNİN KAMUOYU İLE İLETİŞİMDE KULLANDIĞI ARAÇLAR VE BASIN DUYURULARI

Anayasa mahkemelerinin kamuoyu ile kurduğu iletişimde çeşitli bilgilendirme araçları kullandıkları görülmektedir. Basın bültenleri, web siteleri, sosyal ağlar, e-posta listeleri, vide-

20 Benzer bir görüş için bkz. Meyer, P. (2022). “Transparency and Strategic Promotion: How Court Press Releases Facilitate Judicial Agenda-Building in Germany”, *Public Relations Review*, Vol. 48., No. 4., s. 3.

21 Ayrıntılı bilgi için bkz. Bosland, J. and Gill, J. (2014). “The Principle of Open Justice and the Judicial Duty to Give Public Reasons”, *Melbourne University Law Review*, Vol. 38., No. 2., ss. 482-511.

olar ve podcastler, kamu konuşmaları ve açıklamalar, kamu etkinlikleri, mobil uygulamalar, podcastler, videolar ve kitapçıklar anayasa mahkemeleri de dâhil olmak üzere kamuoyu ile etkileşim kurmak, yargı kararları ve faaliyetler hakkında bilgi yaymak, şeffaflığı sağlamak, vatandaşları anayasal ilkelere hakkında eğitmek ve medya ile halkla olumlu ilişkiler sürdürmek amacıyla kullanılmaktadır²². Bunlar içinden basın duyuruları/bültenleri (*press releases*) bilgi sübvansiyonu sağlayan araçlar olarak mahkeme kararları konusunda medyanın ve kamuoyunun bilgilendirilmesine hizmet etmekle kalmayıp, aynı zamanda mahkemenin kamuoyundaki karar gündeminin de inşasını sağlamaktadır.

Haber duyurusu²³ olarak da bilinen ve ağırlıklı olarak “basın duyurusu/bülteni” biçiminde adlandırılan bu iletişim aracı, “haber hikâyelerine benzeyen ve yayımlayan tarafından haber değeri taşıdığı düşünülen bilgileri içeren kısa metinlerdir”²⁴. Genellikle gazetecilere gönderilen bu metinler, muhabir ve editör gibi medya aktörlerinin haber toplamasını ortadan kaldırmakta yalnızca haberin işlenmesine odaklanmalarını sağlamaktadır²⁵. Son zamanlarda ise muhataplarının gazeteciler olmanın ötesine geçtiği, kamuoyunun geneliyle etkili bir şekilde iletişim kurmanın önemli yöntemlerinden biri hâlini aldığı gözlemlenmektedir²⁶.

Günümüzde internet medyasındaki gelişmeler ve sosyal medyanın haber alıcılar üzerinde artan etkisi basın duyurularının ağırlıklı biçimde elektronik ortamda yayınlanmasını gündeme getirmektedir ki bu tarz yapılan duyurulara “elekt-

22 Sperti, A. (2022). “Constitutional Courts Speak Their Voice: Their Fight Against Fake News and Disinformation on Constitutional Justice”, *The Italian Review of International and Comparative Law*, Vol. 1., No. 2., s. 234.

23 Wilcox, D. L., Cameron, G. T., Reber, B. H. and Shin, J. H. (2015). *Public Relations: Strategies and Tactics* (11th ed.), Essex: Pearson, s. 390.

24 Catenaccio, P. (2008). “Press Releases as a Hybrid Genre: Addressing the Informative/Promotional Conundrum”, *Pragmatics*, Vol. 18., No. 1., s. 11.

25 Wilcox, D. L., Cameron, G. T., Reber, B. H. and Shin, J. H. (2015). s. 391.

26 Catenaccio, P. (2008). s. 11.

ronik basın duyurusu (e-bülten)"²⁷ adı verilmektedir. Günümüzde anayasa mahkemelerinin yaptığı basın duyurularını web sayfaları aracılığıyla ve sosyal medya hesaplarından paylaşarak gerçekleştirdikleri düşünüldüğünde aslında bu duyuruların da birer e-bülten niteliğine sahip olduğu ifade edilebilir.

Gilpin'e göre basın duyuruları yalnızca geleneksel rolleri dolayısıyla kamuoyunu bilgilendirme aracı olarak görülmemeli aynı zamanda bir organizasyonun paydaşları ile diyalog kurmasına da hizmet etmektedir²⁸. Ayrıca basın duyuruları kimlik inşa aracı olarak da kullanabilmektedir. Organizasyonu etkileyen olayları anlamlandırıp, paydaşların görüşlerini etkilemede rol oynayabilmektedir²⁹. Organizasyon için sürekli bir anlatı oluşturma rolü de üstlenebilirler. Özellikle kriz anlarında, sonucun bilinmediği durumlarda, tutarlı bir organizasyonel anlatı oluşturulmasına yardımcı olabilirler³⁰.

B. ANAYASA MAHKEMELERİ BASIN DUYURULARINI NASIL KULLANIYOR?

Anayasa mahkemeleri tarafından basın duyurularının kamuoyu ile iletişimde kullanılması son dönemde giderek artan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle mahkemelerin web sayfalarının hizmete girmesi ile bu durum çok daha belirgin bir hâl almıştır. Ayrıca basın duyurularının yayınlanması mahkemelerin profesyonel birer basınla ilişkiler departmanı kurdukları döneme rastlamaktadır. Sperti'nin aktardığına göre Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Mahkemesi (*BVerfG*) 1996 yılı; İtalya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi (*Corte costituzionale della Repubblica Italiana*) 2005 yılı; Fransız Anayasa Konseyi (*Conseil constitutionnel*) 1993 yılı

27 Strobbe, I. and Geert, J. (2005). "E-releases: A View from Linguistic Pragmatics", *Public Relations Review*, Vol. 31., No. 2., s. 289-291.

28 Gilpin, D. R. (2008). "Narrating the Organizational Self: Reframing the Role of the News Release", *Public Relations Review*, Vol. 34., No. 1., s. 9.

29 a.g.e. s. 16.

30 a.g.e. s. 16.

ve Belçika Anayasa Mahkemesi (*Cour constitutionnelle*) 2012 yılı itibarıyla basın duyurularını yayınlamaya başlamıştır³¹.

Söz konusu basın duyuruları incelendiğinde bunların belirli içeriklerden oluştuğu söylenebilir. Örneğin Federal Almanya Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan basın duyuruları çoğu Mahkemenin önemli kararlarının duyurularını kapsamakta; bazıları Mahkemenin veya yargıçların faaliyetleri ile ilgili bilgiler vermekte bazıları ise sonraki toplantıların gündemini duyurmaktadır³².

Fransız Anayasa Konseyi, önemli davaları özetleyen basın duyurularının yanı sıra Konsey üyeleri ve Konseydeki kurumsal gelişmeler ile ilgili basın duyurularını “en son haberler” başlığı altında yayınlamaktadır³³.

Belçika Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan duyuruları genel basın duyuruları ve kararlarla ilgili basın duyuruları biçiminde iki türde gerçekleştirilmektedir³⁴.

İtalya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin web sayfasında yer alan duyurular, kararlar dışında yeni *podcast* duyurusu, istatistikler, toplantı gündemleri gibi Mahkeme ile ilgili diğer konular ile ilgili olarak da yapılmaktadır³⁵.

İspanya Anayasa Mahkemesi (*Tribunal Constitucional De España*) web sayfasında “Basın” menüsü altında basın duyurularına yer vermektedir. Büyük ölçüde norm denetimi ve *amparo* başvurusu ile ilgili bilgiler duyurular yer almaktadır. Söz

31 Sperti, A. (2022). s. 228-234.

32 Bkz. “Pressemitteilungen”, *Bundesverfassungsgericht*, https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/pressemitteilungen_node.html (Erişim Tarihi: 11/8/2024)

33 Bkz. “Toutes les actualités”, *Conseil Constitutionnel de la République Française*, https://www.conseil-constitutionnel.fr/actualites/landing_actualites_rubrique/actualites-32280/landing_actualites_rubrique/les-decisions-32274/type/communique-2 (Erişim Tarihi: 11/8/2024)

34 Bkz. “Communiqués de presse généraux”, *Constitutional Court of Belgium*, <https://www.const-court.be/fr/media/general-press-releases> (Erişim Tarihi: 11/8/2024)

35 Bkz. “Comunicati stampa”, *Corte Costituzionale della Repubblica Italiana*, <https://www.cortecostituzionale.it/comunicatiStampa.do> (Erişim Tarihi: 11/8/2024)

konusu duyurular yazılı metin dosyası dışında ses dosyası biçiminde dinlenebilmektedir³⁶. İspanya Anayasa Mahkemesi web sayfasında diğer örneklerde çok fazla rastlanılmayan bir biçimde “Şeffaflık”³⁷ adıyla bir menü yer almaktadır. Burada Mahkemenin şeffaflığı ile ilgili hukuksal düzenlemeler dışında, kararlar, Başkan, üyeler, raportörler, genel sekreterin maaş bilgileri, Mahkeme istatistikleri, bilgi edinme başvuruları ile ilgili bilgiler de kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Avrupa ülkeleri dışında basın duyuruları yapan diğer örneklere bakıldığında da benzer bir tablo ile karşılaşmak mümkündür. Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinin (*Supreme Court*) web sayfasında “haber medyası (*news media*)” menüsü içinde bulunan basın duyuruları Mahkeme kararları dışında yemin eden veya emekliye ayrılan üyeler, basında Mahkeme ile ilgili çıkan bazı haberler, toplantı gündemleri vb. konularını içermektedir³⁸.

Kanada Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court of Canada*) web sayfasında basın duyurularına yer veren bir diğer Yüksek Mahkemedir. “Medya” menüsü altında “haber duyuruları” (*news releases*) başlığı ile yaptığı duyurular Mahkeme kararları ile ilgili ve şekil olarak bilgi notları biçimindedir³⁹.

Latin Amerika örneklerine bakıldığında yine basın duyurularının kamuoyu iletişimi sağlamada kullanılan önemli araçlardan biri olduğu görülmektedir. Brezilya Federal Yüksek Mahkemesinin (*Supremo Tribunal Federal*) yaptığı basın duyuruları web sayfasında “İletişim” menüsü altında “Mahkemedен haberler” adıyla yayınlanmaktadır⁴⁰. Burada hem

36 Bkz. “Últimas notas de prensa”, *Tribunal Constitucional de España*, <https://www.tribunalconstitucional.es/es/prensa/Paginas/default.aspx> (Erişim Tarihi: 13/8/2024)

37 Bkz. “Transparencia”, *Tribunal Constitucional de España*, <https://www.tribunalconstitucional.es/es/transparencia/Paginas/default.aspx> (13/8/2024)

38 Bkz. “Press Release”, *Supreme Court of the United States*, <https://www.supremecourt.gov/publicinfo/press/pressreleases.aspx> (12/8/2024)

39 “News releases”, *Supreme Court of Canada*, https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/news/en/nav_date.do (12/8/2024)

40 Bkz. “Notícias STF”, *Supremo Tribunal Federal*, <https://noticias.stf.jus.br> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)

karar duyurularına hem de Mahkemenin kurumsal duyurularına ulaşmak mümkün. Ayrıca Brezilya Federal Yüksek Mahkemesi aynı İspanya örneğinde olduğu gibi web sayfasında “Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik” başlıklı bir menüye sahiptir. Burada faaliyet raporları, Mahkemenin sahip olduğu araç-gereçler, mali denetim bilgileri, sürdürülebilirlik programı, kamu ihaleleri, personel maaş bilgileri gibi hususlara yer verilmektedir⁴¹.

Meksika Ulusal Adalet Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court of Justice of the Nation*) basın duyurularına web sayfasında yer vermektedir. Bu duyurularda ağırlıklı biçimde Mahkeme tarafından alınan kararların yanı sıra yapılan çeşitli toplantılarla ilgili bilgilere, başkan ve üyelerin verdiği röportajlara, yaptığı konuşmalara da yer verilmektedir⁴².

Arjantin Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court of Argentina*) basın duyurularını “Haberler” başlığı altında gerçekleştiren kararlar ile ağırlıklı biçimde kurumsal konularla ilgili olan basın duyurularını birbirinden ayrı biçimde yapmaktadır. Ayrıca kararlarla ilgili basın duyurularının sadece metin dosyası olarak değil, ses dosyası olarak da sunulduğu görülebilir⁴³.

Güney Kore Anayasa Mahkemesi de (*Constitutional Court of Korean*) web sayfasında kararlarla ilgili basın duyurularını “basın bülteni” adıyla yayınlamaktadır⁴⁴. Mahkeme, kararlar bülteni ile Mahkemenin kurumsal haberleri ayrı menüler altına sunmaktadır.

Anayasa mahkemelerinin toplumsal desteği sağlama hedefi açısından basın duyuruları teknik olarak doğrudan ve

41 Bkz. “Transparência”, *Supremo Tribunal Federal*, <https://portal.stf.jus.br/transparencia/> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)

42 Bkz. “Comunicados”, *Suprema Corte de Justicia de la Nación*, <https://www.scjn.gob.mx/multimedia/comunicados?page=2> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)

43 “Noticias”, *Corte Suprema de Justicia de la Nación*, <https://www.csn.gov.ar/novedades/noticias> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)

44 “뉴스레터”, *Constitutional Court of Korea*, <https://ccourt.go.kr/site/kor/ccourt/newsletter/selectNewsletterList.do> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)

tek taraflı bir rol üstlense de aynı zamanda Mahkemelerin (yargıçların) kamuoyunun görüşlerini dikkate alarak karar vermelerinin de imkânını yarattığından aslında tarafların birbirini etkileyebilmelerine yol açan karşılıklı bir ilişki biçimini şekillendirmektedir⁴⁵. Bunun doğal bir sonucu ise mahkemelerin verdikleri kararlarda kamuoyu desteğini nasıl alabileceklerine odaklanmalarıdır.

Mahkemeler ile kamuoyu arasındaki karşılıklı ilişki, stratejik yargısal karar verme davranışı (*strategic judicial decision-making behavior*)⁴⁶ ile daha derin bir boyut kazanmaktadır. Stratejik yargısal karar verme, yargıçların karar alırken yalnızca hukuki ilkeleri değil, aynı zamanda kamuoyunun tepkilerini, toplumsal eğilimleri ve siyasi dinamikleri de göz önünde bulundurduğu bir davranışı ifade etmektedir⁴⁷. Basın duyuruları ile yargıçlar verdiği kararların gerekçelerini sunma imkânı elde ederler ki böylece toplumda Mahkemenin meşruiyeti ile ilgili oluşabilecek soru işaretlerinin de azalması sağlanabilir. Kamuoyundan gelecek tepkileri ölçme aracı olarak basın duyurularının stratejik rolü bu noktada önem kazanır. Ayrıca yargıçlar, belirli bir konuda kamuoyunun benzer veya aykırı durumlarda nasıl tepkiler verdiğini daha geniş bir perspektifte ve daha kolektif bir düzlemde tespit ettiği için kamuoyunun beklentisini tatmin edebilecek “stratejik” yargısal kararlar verebilir. Böylece kamuoyu bir anlamda Mahkemenin ürettiği kararların olası siyasal sonuç ve etkilerini sınırlandırmış olur⁴⁸.

45 Sperti, A. (2022). s. 241-242.

46 Stratejik yargısal karar verme davranışı, yargıçların karar alma süreçlerini, belirli tercihler ve hedefler doğrultusunda planlı ve ileriye dönük bir şekilde hareket eden bireyler olarak modellenmesini ifade eder. Bu kavram, yargıçların karar alma sürecinde politik etkiler, içsel stratejik davranışlar ve yargı bağımsızlığı gibi çeşitli faktörleri nasıl dengelediğini anlamaya çalışır [Spiller, P. T. and Gely, R. (2007). “Strategic Judicial Decision Making” (Working Paper No. 13321), *National Bureau of Economic Research*, <http://www.nber.org/papers/w13321> (Erişim Tarihi: 15/8/2024)]

47 Ayrıntılı bilgi için bkz. Epstein, L. and Weinshall, K. (2021). *The Strategic Analysis of Judicial Behavior: A Comparative Perspective*, Cambridge: Cambridge University Press.

48 Bu yönde elde edilen ampirik bulgular için bkz. Casillas, C. J., Enns, P. K. and Wohlfarth, P. C. (2011). “How Public Opinion Constrains the U.S. Supreme Court”, *American Journal of Political Science*, Vol. 55., No. 1., ss. 74-88.

Stratejik yargısal karar verme, yargıçların kararlarının geniş çapta nasıl algılanacağını, hangi tepkilere yol açacağını ve uzun vadede hangi etkileri doğuracağını öngörmeye çalıştıkları anlamına gelmektedir. Ayrıca mahkemelerin yargısal karar gündemini nasıl belirlediğini, hangi davaları seçtiklerini ve bu süreçte toplumsal, siyasi ve hukuki faktörleri nasıl dikkate aldıklarını açıklamaya da yardımcı olma potansiyeli taşımaktadır.

Bu noktada Mahkeme çıktıları üzerinden değerlendirmeler yapılması gündeme gelmektedir. Mahkemelerin kamuoyu ile kurduğu ilişkide kullandığı araçlar çıktılar içinde yargısal gündemin inşasına dair en elverişli imkânları sunanlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Mahkemeler, verdiği kararlar ve bu kararların medya aracılığıyla kamuoyuna sunulması sürecinde yargısal gündem şekillendirilirken önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreç, halkın yargı kararlarını nasıl algıladığını ve yargının genel anlamda nasıl bir rol üstlendiğini belirleyen kritik bir bileşendir.

Moran'ın, mahkemelerin ve yargıçların kamuoyu nezdinde nasıl algılandığını ve bu algının nasıl şekillendirildiğini ifade etmek için kullandığı "yargının imajı" (*judicial image*) kavramı, yargının gündem inşa süreciyle doğrudan bağlantılı kabul edilebilir. Medya, yargısal kararların ve mahkeme süreçlerinin kamuoyuna nasıl yansıtıldığını belirleyerek, yargının hem pozitif hem de negatif algılarla şekillenmesine yol açar. Yargının görüntüsü, sadece yargıçların kararları ve bu kararların hukuki temelleriyle değil, aynı zamanda bu kararların medya tarafından nasıl sunulduğuyla da ilgilidir. Medya, yargısal gündemin inşasında etkili bir araç olarak, toplumun yargıya olan güvenini ve desteğini belirleyerek yargının meşruiyeti üzerinde rol oynamaktadır.

III. YARGISAL KARAR GÜNDEMİ İNŞASI VE ÇEŞİTLİ YAKLAŞIMLAR

Anayasa mahkemelerinin verdiği kararlar sadece hukuki sonuçlar doğurmaz aynı zamanda kamuoyunun dikkatini belirli konulara çekme gücüne de sahiptir. Mahkemeler, kararlarını çeşitli biçimlerde kamuoyunun önüne çıkararak, toplumda hangi meselelerin daha fazla tartışılacağını şekillendirebilirler. Yargısal kararların gündeme taşınması, sadece hukuki bir eylem değil, aynı zamanda kamuoyunu belirli sosyal ve politik konulara yönlendiren güçlü bir işarettir. Bu süreç, mahkemelerin toplumsal dinamikler üzerindeki etkisini artırırken, onları gündem oluşturma sürecinde kilit birer aktör hâline de getirebilir.

Anayasa Mahkemeleri gibi “politik” karakteri olan yargı yerleri açısından gündemlerini nasıl inşa ettikleri ve bunun kamuoyu üzerindeki etkisinin anlaşılmasına dair öncü çalışmaların ABD Yüksek Mahkemesi ile ilgili araştırmalarda kendini gösterdiği söylenebilir. Yargısal gündemin inşasında ağırlıklı olarak certiorari⁴⁹ başvurularına odaklanan bu araştırmalar üzerine Owens ve Sieja tarafından kaleme alınan bir çalışmada Yüksek Mahkemenin yargısal gündem belirleme ile ilgilenen dört temel yaklaşımın varlığından bahsetmektedir. Bu teorilerden ilki “İşaret Teorisi ve Certiorari Oylaması” (*Cue Theory and Certiorari Voting*), ikincisi “Certiorari Oylamasında İdeolojik Etkiler” (*Ideological Influences on Certiorari Voting*), üçüncüsü, “Certiorari Oylamasında Hukuki ve Kurumsal Etkiler” (*Legal and Institutional Influences on Certiorari Voting*) ve dördüncüsü ise “İleriye Yönelik Certiorari Oylaması” (*Forward-Looking Certiorari Voting*)’dır⁵⁰.

49 ABD hukuk sisteminde, bir davada, alt mahkeme kararının yüksek mahkeme tarafından gözden geçirilmesi amacıyla yapılan bir başvurudur. Bir davanın Yüksek Mahkeme’ye gitmesi için bir tür resmi izindir ve Mahkeme, hangi davaları inceleyeceğini bu yolla seçer. Ayrıntılı bilgi için bkz. “Certiorari”, *Legal Information Institute, Cornell Law School*, <https://www.law.cornell.edu/wex/certiorari> (Erişim Tarihi: 15/8/2024)

50 Owens, R. J. and Sieja, J. (2017). Agenda-Setting on the U.S. Supreme Court, in

İşaret Teorisi ve Certiorari Oylaması yaklaşımı, certiorari başvurusunda belirli işaretlerin varlığı halinde yargıcın davayı gündeme alıp, yargılamaya başlayacağı varsayımından hareket etmektedir.⁵¹ Tanenhaus, Schick, Muraskin, ve Rosen tarafından 1963 yılında kaleme alınan bir çalışmada⁵² davanın tarafları, davanın hak ve özgürlüklerle ilgili olup olmadığı, alt mahkemeler arasında görüş farklılığı olup olmadığı gibi işaretler ele alınarak bu yaklaşımın ampirik temellerinin atıldığı görülmektedir.

Certiorari Oylamasında İdeolojik Etkiler yaklaşımı Mahkeme gündeminin şekillenmesinde yargıçların ideolojik konumlarının belirleyiciliği üzerinden hareket etmektedir. Öncül çalışmalardan biri olan Ulmer'in araştırmasında⁵³ Yüksek Mahkeme bir davayı kabul ediyor ve gündemine alıyorsa (certiorari veriyorsa), davanın sonuçlanma biçimi hakkında bazı işaretlere erişilebileceği iddia edilmektedir. Buna göre certiorari kararının önemi, davanın içeriği ile certiorari arasındaki bağlantı, yargıçların stratejik davranma isteği gibi işaretler davanın sonuçlanması üzerinde nasıl bir sonuç doğuracağına dair ipuçları olarak görülmektedir.

Certiorari Oylamasında Hukuki ve Kurumsal Etkiler yaklaşımını ortaya koyan Black ve Owens'in çalışmasında⁵⁴ yargıçların yargısal gündemin kurulmasında nasıl etkili oldukları incelenmektedir. ABD Yüksek Mahkemesi önceki yargıçlarından Harry A. Blackmun'un görev yaptığı süre boyunca aldığı notlardan yola çıkarak gerçekleştirilen çalışmada Blackmun'un

Epstein, L. and Lindquist, S. A. (Ed.), *The Oxford Handbook of U.S. Judicial Behavior*, New York: Oxford University Press, s. 174-179.

51 a.g.e. s. 174-175. Ayrıca bkz. Teger, S. H. and Kosinski, D. (1980). "The Cue Theory of Supreme Court Certiorari Jurisdiction: A Reconsideration", *The Journal of Politics*, Vol. 42., No. 3., ss. 834-846.

52 Bkz. Tanenhaus, J., Schick, M., Muraskin, M. and Rosen, D. (1963). The Supreme Court's Certiorari Jurisdiction: Cue Theory Judicial Decision-Making, in Ulmer, S. S. (Ed.), *Courts, Law, and Judicial Processes*, New York: The Free Press, ss. 273-283.

53 Ulmer, S. S. (1972). "The Decision to Grant Certiorari as an Indicator to Decision 'on the Merits'", *Polity*, Vol. 4., No. 4., ss. 429-447.

54 Owens, R. J. and Sieja, J. (2017). s. 178.

yazdığı taslak kararları, yazışmaları ve diğer kişisel belgelerini inceleyerek, Yüksek Mahkemenin karar alma süreçlerindeki düşüncelerini, analizlerini ve gerekçelerini ayrıca Mahkeme gündeminin nasıl oluştuğunu ayrıntılı olarak analiz etmektedirler. Çalışmanın yazarları, yargıçların büyük ölçüde ideolojik kaygılarıyla motive olduğunu, ancak hukuksal kaygıların zaman zaman bu hedeflerin önüne geçtiği, ideolojik kaygılar ile hukuksal kaygılar çakıştığında, hukukun öncelik kazandığını fakat hukuksal kaygılar ve politika hedefleri aynı doğrultuda olduğunda, yargıçların politika hedeflerini takip etmede daha istekli olduğu sonucuna varmaktadır⁵⁵. Bu yaklaşımda yargıçları gündem belirlemede kurumsal unsurları dikkate almaya iten başlıca motivasyonun Kongre ile Yüksek Mahkemenin anayasal düzende eş birer aktör olarak görülmesi ile ilgilidir. Yargıçlar, Kongrenin anayasaya aykırı bir yasa çıkartıp çıkartmadığının anlaşılmasını Kongreye karşı bir borç olarak değerlendirirken, bir kararı gündeme alırken bu “borca” ilişkin kurumsal düzenlemeleri dayanak olarak görmektedir.

İleriye Yönelik Certiorari Oylaması yaklaşımında yargıçlar bir davayı Mahkeme gündemine alırken geleceğe yönelik hukuki pozisyonlarında bir değişiklik olup olmayacağı tahmini üzerinden hareket etmekte, mevcut pozisyonlarını destekleme veya güçlendirme eğiliminde olan davalara öncelik vermektedir⁵⁶. Öncü çalışmalardan birini kaleme alan Schubert⁵⁷ çalışmasında, Yüksek Mahkeme'nin Certiorari kararları üzerinden bir davanın gündeme alınma kararının nasıl verildiği ve bu kararların arkasındaki politik ve stratejik düşünceleri incelemektedir. Schubert, bu süreci “oyun teorisi”ni kullanarak analiz etmektedir. Yazar, işçi hakları üzerinden verdiği örnekte bu haklara dair davalarda Mahkemenin genellikle işçi lehine kararlar aldığı ve bu durumun Mahkemenin daha geniş bir

55 Black, R. C. and Owens, R. J. (2009). “Agenda Setting in the Supreme Court: The Collision of Policy and Jurisprudence”, *The Journal of Politics*, Vol. 71., No. 3., ss. 1062-1075.

56 Owens, R. J. and Sieja, J. (2017). s. 178.

57 Schubert, G. (1962). “Policy Without Law: An Extension of the Certiorari Game”, *Stanford Law Review*, Vol. 14., No. 2., ss. 284-327.

sosyal politika oluşturma amacı taşımasından kaynaklandığını belirtmektedir. Ona göre Mahkeme içindeki farklı yargıçların gündeme alma kararlarını verirken takip ettikleri farklı stratejiler bulunmaktadır. Bunun Mahkemede farklı bloklar (*Certiorari Blocs*) meydana getirdiğini ve aynı zamanda bir güç mücadelesi oluşturduğunu ifade etmektedir.

Certiorari kararları dışında ABD Yüksek Mahkemesinin yargısal gündem belirleme sürecini ölçmek adına kullanılan araçlardan biri de *amicus curiae*'lerdir⁵⁸. Bu konudaki ilk yayınlardan biri Calderia ve Wright tarafından kaleme alınmıştır⁵⁹. Bu çalışmada (örgütlü) çıkar gruplarının Mahkemenin karar gündemi üzerindeki etkisi *amicus curiae*'ler (mahkemeye sunulan uzman görüşü) üzerinde anlaşılmaya çalışılmakta ve söz konusu gruplar tarafından Mahkemeye yapılan başvurularda sunulan *amicus curiae*'lerin davaların kabulü üzerinde olumlu etkisi olduğu ve bunun da çıkar gruplarının mahkemenin karar gündemini belirleme gücünü arttırdığı sonucuna varılmaktadır.

ABD Yüksek Mahkemesi dışındaki anayasa mahkemelelerinin yargısal gündem belirleme süreçlerini konu edinen çalışmaların sayısının azlığı dikkat çekicidir. Bunda mahkemelerin kamuoyu ile iletişiminin henüz teorik bir zemine oturulamamış olması ve nicel araştırmaların yetersizliğinin de etkisinden bahsedilebilir⁶⁰. Ayrıca karar gündemleri ile ilgili mahkemelerin içinden bilgiye/veriye ulaşımın zorluğunun da bu artış hızını etkilediği söylenebilir.

Basın duyurusu ile medyada görünürlük arasındaki ilişki üzerinden Meksika Ulusal Adalet Yüksek Mahkemesi kararlarını analiz eden Staton, Mahkemenin basın duyurularını

58 Mahkemeye sunulan uzman görüşü.

59 Caldeira, G. A. and Wright, J. R. (1988). "Organized Interests and Agenda Setting in the U.S. Supreme Court", *The American Political Science Review*, Vol. 82., No. 4., ss. 1109-1127.

60 Meyer, P. (2020). "Judicial Public Relations: Determinants of Press Release Publication by Constitutional Courts", *Politics*, Vol. 40., No. 4., s. 480.

stratejik bir iletişim aracı olarak kullandığını ortaya koymaktadır. Ona göre yargının meşruiyeti büyük ölçüde kamuoyunda nasıl algılandığı ile ilgilidir. Mahkeme bu bilinçle kararlarını tanıtmak ve şeffaflığı sağlamak için basın duyurularını kullanmaktadır. Özellikle anayasal düzenin diğer aktörlerinin kararları görmezden gelmesini engellemek, davaya ilişkin basında yeterince kararın yer almaması, içtihat değiştiren kararların alınması, diğer devlet organları karşı çıkma olasılığı olan durumlarda basın duyurusu yayınlama eğiliminin arttığını ileri sürmektedir⁶¹.

Son yıllarda Federal Almanya Anayasa Mahkemesi üzerine yapılan gündem çalışmalarında bir artış olduğu görülebilir. Avrupa tipi anayasa mahkemesi modeli içinde yer alan Federal Almanya Anayasa Mahkemesine dair yapılan bu çalışmaların Amerikan modeli dışındaki benzer araştırmalar açısından da öncü olduğu belirtilmelidir.

Bu çalışmalarından biri Krehbiel tarafından kaleme alınan araştırmadır. 1995-2014 yılları arasında Mahkeme tarafından verilen kararların analiz edildiği bu çalışmada yazar, kamuya açık duruşma yapılan davaların neden gündeme alındığını sorgulamaktadır. Elde ettiği bulgular çerçevesinde Mahkemenin kamuoyunda öne çıkan davalarda ve siyaset ile uyumsuzluk ortaya çıkarma olasılığı olan davalarda duruşma yapma motivasyonu ile hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Bunda hem kamuoyuna karşı açık ve şeffaf olma isteğinin hem de devletin diğer organlarının kararlara uymama ihtimalini zayıflatma isteğinin olduğunu belirtmektedir⁶².

Basın duyurularının anayasa mahkemelerinin kamuoyu ile iletişiminde oynadığı rolü analiz eden Meyer, Federal Almanya Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlar üzerine yaptığı

61 Staton, J. K. (2010). *Judicial Power and Strategic Communication in Mexico*, Cambridge: Cambridge University Press.

62 Krehbiel, J. N. (2016). "The Politics of Judicial Procedures: The Role of Public Oral Hearings in the German Constitutional Court", *American Journal of Political Science*, Vol. 60., No. 4., ss. 807-1124.

araştırmada, bir yasayı anayasaya aykırı ilan eden kararların, sözlü duruşmaların yapıldığı davaların, muhalefet şerhlerinin olduğu kararların, statüko (içtihat) değişikliği gerçekleştiren kararların, alt mahkeme kararlarını geçersiz kılan kararların, anayasa şikâyeti ve anayasal organlar arasındaki yetki anlaşmazlıkları gibi konuları ele alan kararların daha fazla basın duyurusuna konu olduğunu göstermektedir⁶³. Böylece basın duyuruları yoluyla Federal Almanya Anayasa Mahkemesinin yargısal gündeminin nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Federal Almanya Anayasa Mahkemesi ile yakın dönemde yapılan bir diğer araştırma yine Meyer'e aittir. Bu çalışmada Meyer Karşılaştırmalı Gündemler Projesi (*Comparative Agendas Project-CAP*)⁶⁴ çerçevesinde hazırlanan kodları kullanılarak Federal Almanya Anayasa Mahkemesinin 1998-2019 yılları arasında verdiği kararları incelemekte ve Mahkemenin kararlarında hangi politika gündemlerini kullandığını tespit ederek basın duyurularında öne çıkan politika gündemlerini nicel bir yöntemle ortaya koymaktadır⁶⁵.

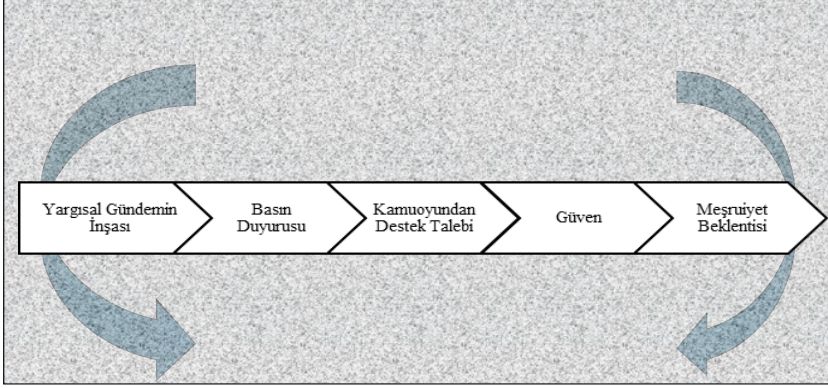
Gerek yargının kamuoyu ile iletişimi gerekse yargısal gündem belirleme literatürü dikkate alındığında anayasa mahkemelerine dair modelin Şekil 1'deki gibi oluştuğu söylenebilir. Buna göre yargısal gündemin inşasının nihai olarak mahkemenin meşruiyetini yükseltmek amacı çerçevesinde gerçekleştirilmesi söz konusudur. Bu amaçla kamuoyundan destek talebinde bulunmakta, bu desteği alarak kendisine duyulan güveni arttırmaya odaklanmaktadır. Basın duyuruları ise bu sürecin işletilmesini sağlayan bir araca dönüşmektedir. Sürecin kendisini meşrulaştırmak için kullanılan iki ana araç şeffaflık ve kararın tanıtılmasıdır.

63 Meyer, P. (2020). ss. 483-491.

64 "CAP Topics", *Comparative Agendas Project*, <https://www.comparativeagendas.net/pages/master-codebook> (Erişim Tarihi: 16/8/2024)

65 Meyer, P. (2022).

Şekil 1. Anayasa Mahkemelerinin Kamuoyu İletişim Modeli⁶⁶

1. AYM'de Yargısal Gündemin İnşası

AYM açısından yargısal gündemin belirlenmesi ile inşasını birbirinden ayırarak değerlendirmek ve bunun iki farklı boyutu ifade ettiği belirtmek gerekir. Bunlardan ilki Mahkemenin toplantılarında gündemine alacağı kararların belirlenmesidir. 6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un Başkan'ın görev ve yetkilerini düzenleyen 13. maddesinin (a) bendine göre "Genel Kurulun ve gerektiğinde bölümlerin gündemini belirlemek Mahkeme Başkanı'nın yetkisi dâhilindedir. Bölümlerde ise bu yetki ilgili bölümün Başkanına aittir. Burada Anayasa Mahkemesinin iş yükü, hukuki öncelikleri ve toplumsal ihtiyaçlar vb. hususlar göz önünde bulundurulabilir".

Yargısal gündemi ilgilendiren ikinci durum ise toplantı gündemi içinde yer alan kararların basın duyurusu yoluyla ilan edilmesidir. Aşağıda ayrıntıları ile açıklanacağı üzere bu yetki de Mahkeme Başkanı'na aittir. Ancak burada artık kararların belirlenmesini aşan bir boyut söz konusudur. Toplantıda görüşülen kararlar arasından bir seçim söz konusudur ve

66 Şekil tarafımızdan hazırlanmıştır.

bu kararın basın duyurusunun yapılarak kamuoyu ile paylaşılması aslında o kararı diğer kararlardan ayırarak belirli bir özelliği nedeniyle öne çıkarmaktadır. Bu durumda Mahkeme, duyurduğu kararlar sadece şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamakla kalmamakta aynı zamanda kamuoyunun gündemini de şekillendirmektedir.

AYM ilk kez 1961 Anayasası ile anayasal düzendeki yerini almış, 1982 Anayasası'nda ise bazı değişikliklerle varlığını sürmüştür. Hem 1961 Anayasası döneminde hem de 1982 Anayasası döneminde özellikle yasama organı ile olan ilişkiler çerçevesinde çeşitli eleştirilerin odağında yer almıştır. Özellikle 2007 yılında verdiği ve kamuoyunda "367 Kararı"⁶⁷ olarak bilinen karar sonrası ise "demokratik meşruluk sorunu"⁶⁸, "yargıçlar hükümeti (jüristokrasi)"⁶⁹ ve "yargısal aktivizm"⁷⁰ literatürü çerçevesinde mahkemenin daha fazla düzeyde akademik ilginin odağında yer almaya başladığı söylenebilir.

a. AYM'nin Kamuoyu ile İletişiminde Basın Duyurularının Yeri

2010 yılında gerçekleşen anayasa değişiklikleri⁷¹ ile AYM'ye verilen bireysel başvuruları karara bağlama görevi ile Mahkemenin artık doğrudan bir insan hakları mahkemesine dönüş-

67 AYM, E.2007/45, K.2007/54, 1/5/2007.

68 Örneğin bkz. Özbudun, E. (2005). *Anayasa Yargısı ve Demokratik Meşruluk Sorunu*, içinde Ergül, O. (Ed.), *Demokrasi ve Yargı*, Ankara: TBB Yayınları, ss. 1-16; Gözler, K. (2006). "Anayasa Yargısının Meşruluğu Sorunu", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 61., S. 3., ss. 131-166; Ergül, O. (2007), *Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi*, Ankara: Adalet Yayınevi; Güleler, S. (2012). *Türkiye'de Anayasa Yargısının Demokratik Meşruluğu*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık; Gören, Z. (2019). "Anayasa Yargısının Meşruluğu, Sınırları ve Toplumsal Uzlaşmanın Korunması Fonksiyonu", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7., S. 1., ss. 13-22.

69 Örneğin bkz. Hirschl, R. (2004); Hazama, Y. (2012). "Hegemonic Preservation or Horizontal Accountability: Constitutional Review in Turkey", *International Political Science Review*, C. 33., S. 4., ss. 421-440.

70 Örneğin bkz. Hakyemez, Y. Ş. (2009). *Hukuk ve Siyaset Ekseninde Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve İnsan Hakları Anlayışı*, Ankara: Yetkin Yayınları; Bâli, A. (2013). "Courts and Constitutional Transition: Lessons from the Turkish Case", *International Journal of Constitutional Law*, C. 11., S. 3., ss. 666-701.

71 Kanun No. 5982, Kanun Tarihi: 07.05.2010, Resmî Gazete, Tarihi: 13.05.2010, Sayı 27580.

tüğü söylenebilir. Anayasa'nın 148. maddesine göre bireysel başvuru, "herkesin Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla başvurabileceği bir hak arama yoludur." Bu yol norm denetiminden farklı olarak bireysel başvuru yolunun kullanılabilmesi için Anayasa'da sayılan organların başvurusuna gerek yoktur. Haklarının ihlal edildiğini düşünen herkes olağan hukuk yollarını tükettikten sonra bu yolu kullanabilmektedir.

2010 yılında aynı zamanda Mahkemenin kurumsal yapısında da bazı değişiklikler gerçekleştirmiştir. Yedek üyeliğin kaldırılarak üye sayısının 17 asıl üyeye çıkarılması⁷², bireysel başvurulara bakmak üzere Birinci ve İkinci Bölümün kurulması, Komisyonların oluşturulması gibi düzenlemeler bu değişikliklerin başlıcalarıdır.

2010 sonrası gerçekleşen bu değişikliklerin AYM açısından yeni bir dönemi başlattığı söylenmelidir. Özellikle bireysel başvuru yolu ile o güne kadar norm denetimi çerçevesinde anayasaya uygunluk denetimi görevini yerine getiren AYM artık doğrudan temel hak ve ödevlerle ilgili kararlar vererek bireylerin gündelik hayatına daha fazla dâhil olan bir mahkemeye dönüşmüştür. Mahkemenin 18. Başkanı olarak görev yapan Zühtü Arslan bu durumun gündelik hayatın anayasallaşmasına yol açtığını ve Anayasa Mahkemesinin soyut kuralların anayasallığını denetleyen bir yüksek yargı organı olmanın ötesine geçerek bireylerin günlük yaşamlarına dokunan bir Mahkeme hâline geldiğini ifade etmiştir⁷³. Mahkeme

72 2017 yılında gerçekleşen Anayasa değişikliği sonrasında bugün bu sayı 15 asıl üyedir.

73 Arslan, Z. (2022). "Anayasa Mahkemesi Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi (AYAM) ile Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından düzenlenen 'Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda İş Yükü ve Çözüm Önerileri' Konulu Konferansın Açış Konuşması", *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/ayam-ile-bilkent-universitesi-is-birliginde-anayasa-mahkemesine-bireysel-basvuruda-is-yuku-ve-cozum-onerileri-konferansi/> (Erişim

tarafından yayınlanan istatistiklere göre 30 Haziran 2024 tarihi itibarıyla 617.411 adet bireysel başvuru yapıldığı, bunların 513.730'unun sonuçlandırıldığı, 103.681 başvurunun ise derdest olduğu görülmektedir⁷⁴. 2012-2023 yılları arasındaki norm denetimi (Genel Kurul) istatistiklerine göre 411 iptal davası, 1404 itiraz davası ile toplamda 1.811 başvuru karara bağlanmıştır⁷⁵. Görüldüğü üzere bireysel başvuru bugün için Anayasa Mahkemesinin iş yükünün önemli bir kısmını meydana getirmektedir.

Mahkemenin farklılaşan görevleri ve artan iş yükü aynı zamanda diğer devlet organları ile ilişkisinde de yeni gerilimleri gündeme getirmiştir. Daha önce norm denetimi kararları üzerinden görece daha az sıklıkta yaşanan bu durum, özellikle bireysel başvuruda verilen kararlar sonrasında daha sık bir biçimde gerçekleşir hale gelmiştir.

Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasına göre "Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazete'de hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar." hükmünü taşımaktadır." Görüldüğü üzere Anayasa açıkça bütün devlet organlarının Anayasa'ya uymalarını emretmektedir. Ancak bu hükme rağmen Mahkeme tarafından verilen bazı kararlara yasama, yürütme ve hatta yargı organlarından uymama yönünde bir refleks geliştiği görülmektedir. Buna gerekçe olarak ise "adli ve idari yargı sisteminde nihai ve bağlayıcı kararları verme yetkisinin ilgili yüksek mahkemelere ait olduğu, dolayısıyla kesinleşmiş kararları ortadan kaldırmaya yönelik ihlal kararları verilemeyeceği ileri sürülmektedir"⁷⁶. İkinci gerekçe olarak ise

Tarihi: 20/8/2024)

74 "Bireysel Başvuru İstatistikleri 23/9/2012-30/6/2024", *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/9362/bb_2024_2.pdf (Erişim Tarihi: 20/8/2024)

75 "Norm Denetimi İstatistikleri", *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/9151/norm_tr_2023.pdf (Erişim Tarihi: 20/8/2024)

76 Arslan, Z. (2024). "Hukuk Fakültesi Öğrencilerine Konuşan Başkan Zühtü Arslan:

Anayasa'yı yorumlama yetkisinin yalnızca AYM'de olmadığı diğer yüksek mahkemeler de dâhil kamu gücü kullanan diğer devlet organların da kararlarını verirken Anayasa'yı yorumlayarak hareket edebilecekleri yönündeki görüş ileri sürülmektedir⁷⁷. Her iki eleştiriye de cevap veren Arslan, bunların anayasal temelden yoksun olduğunu belirterek Anayasa'nın 153. maddesinin açık olduğunu ve AYM kararlarının bağlayıcılığının Anayasa'nın bir gereği olduğu; ayrıca her ne kadar diğer kamu gücü kullanan organların anayasayı yorumlama yetkisi olsa da bizzat bu yorumlardan kaynaklanan uyumsuzlukları çözmek gibi bir yetkiye sahip olmadıklarını bu tür uyumsuzlukları da çözecek son merciin AYM olduğunu dile getirmiştir⁷⁸.

AYM'nin verdiği kararlar üzerinden yaşanan gerilimlere siyaset kurumundan gelen eleştiriler de eklendiğinde hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı tartışmaya açılmakta ve kamuoyu nezdinde yargıya duyulan güvenin zedelenmesine neden olmaktadır.

Daha önce de ifade edildiği gibi birçok anayasal düzende anayasa mahkemeleri verdikleri kararlar ile eleştirilen yargı yerleridir. Geçmişte olduğu gibi gelecekte de bu durumun devam edeceğini söylemek Mahkemenin yerine getirdiği işlev düşünüldüğünde yanıltıcı olmayacaktır. Eleştiriler ne kadar yoğun olursa olsun, anayasa mahkemeleri, demokratik sistemin vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilir. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerini koruma görevini üstlenirken, yasa ve yürütme organlarının keyfî uygulamalarına karşı bir denge ve denetim mekanizması işlevi görürler. Demokratik

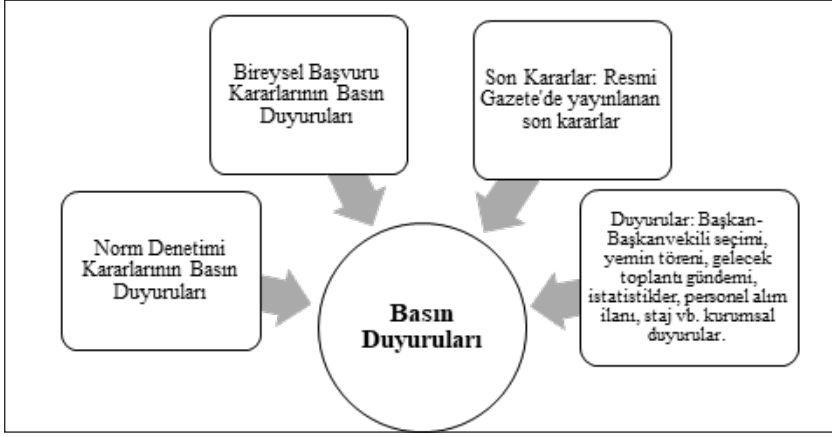
'Anayasa Mahkemesi Kararlarına Uyulmamasının Hiçbir Gereçesi ve Geçerliliği Olamaz"', *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/hukuk-fakultesi-ogrencilerine-konusan-baskan-zuhtu-arslan-anayasa-mahkemesi-kararlarina-uyulmamasinin-hicbir-gerekcesi-ve-gecerliliği-olamaz/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)

77 a.g.e.

78 a.g.e.

meşruiyetlerinin kaynağını bu işlev meydana getirmektedir. Ancak bu işlevlerinin toplumsal desteğine ve mahkemenin meşruiyetine katkıda bulunması, büyük ölçüde mahkemeleri şeffaflığı ile doğrudan ilişkilidir.

Şekil 2. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin Yaptığı Basın Duyurusu Türleri

AYM'nin 2010 sonrası üstlendiği yeni görevler ve buna bağlı artan iş yükünün kamuoyu ile iletişimde de yeni bir aşamaya geçilmesini sağladığı söylenebilir. Özellikle idari anlamda atılan kurumsal adımlar ile alınan kararların duyurulması noktasında yeni gelişmeler yaşanmıştır. Kararlarla ilgili basın duyurularının hazırlanarak hem basılı olarak hem de web sayfasından yayınlanması bunlardan biridir. AYM'nin web sayfasında yer alan haber ve duyuruların türlerini Şekil 2'de görmek mümkündür. Mahkeme dört tür duyuru yapmaktadır. Bunlardan ilk grup içinde yer alanlar Mahkemenin kurumsal yapısıyla ilgili gelişmelerin ve haberlerin yer aldığı duyurulardır. Başkanlık seçimi, başkanvekilliği seçimi, üye yemin töreni, gelecek toplantı gündemi, son istatistikler, personel alım ilanı, staj gibi duyurular yapılmaktadır⁷⁹. İkinci tip

79 "Duyurular", *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/duyurular/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)

duyurular Mahkemenin Resmî Gazete’de yayınlanan bireysel başvuru ve norm denetimi kararlarının yer aldığı “Son Kararlar” menüsüdür. Hem ilk tür hem de ikinci tür duyurular Mahkemenin ana sayfasının orta kısmında, kullanıcıların kolayca ulaşabilecekleri menülerde yer almaktadır.

Bu çalışmanın da konusunu oluşturan üçüncü ve dördüncü tür duyuruları ifade eden “basın duyuruları” ile ilgili aynı adı taşıyan bir menü Mahkemenin web (ana) sayfasında yer almamaktadır. Ancak bu tür basın duyurularına ana sayfanın ortasındaki büyük görsellerle desteklenen haberler menüsünde yayınlanan ilgili kararın görseline tıklandıktan sonra erişilmektedir. Açılan sayfanın üst menüsü “Haberler” başlığını taşıırken, bunun üç alt menüden oluştuğu görülmektedir. İlk sırada başkan veya üyeler tarafından yapılan geziler, istatistikler, bayramlar, bilimsel toplantılar gibi haberlerin yer aldığı “Faaliyetler”⁸⁰ menüsü yer almaktadır.

Ardından ise “bireysel başvuru”⁸¹ ve “norm denetimi”⁸² kararlarının basın duyurusu arşivine erişilebilmektedir. Ka- naatimizce basın duyurularına ana sayfada doğrudan erişile- bilecek bir menünün bulunmaması özellikle basın duyurusu arşivine erişim noktasında bir zorluk oluşturmaktadır. Kar- şılaştırmalı örnekler dikkate alındığında kullanıcı dostu bir niteliğe sahip olmadığı ifade edilebilir.

Bunlar dışında Mahkemenin web sayfasında “Yayınlar” menüsü altında hem bireysel başvuru kararlarının⁸³ hem de

80 “Faaliyetler”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)

81 Bkz. “Bireysel Başvuru Basın Duyuruları”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024). Bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibarıyla toplam 743 bireysel başvuru kararı basın duyurusu yer almaktadır.

82 “Norm Denetimi Basın Duyuruları”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/norm-denetimi-basin-duyurulari/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024). Bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibarıyla toplam 252 norm denetimi kararı basın duyurusu yer almaktadır.

83 “Bireysel Başvuru Seçme Kararlar”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/yayinlar/bireysel-basvuru-secme-kararlar/> (Erişim Tarihi: 21/8/2024)

norm denetimi kararlarının⁸⁴ (aynı zamanda basılı olarak da dağıtılan) seçme kararların belirli periyotlarla yayınlanan ciltlerine erişilebilmektedir. Bireysel başvuruya ilişkin olanlar bireysel başvurunun başladığı tarihten bugüne dair olan kararları kapsayacak şekilde toplam 19 cilt yayınlanmışken, norm denetimine ilişkin toplam üç cildin ise 2020-2021 yıllarından itibaren yayınlana kararlar olduğu dikkat çekmektedir.

Bu ciltlerin Mahkeme Başkanları tarafından yazılan önsözlerinde kararların seçim kriterlerine dair ipuçları da bulunmaktadır. Buna göre bir kararın seçiminde şu hususların ön plana çıkarıldığı görülmektedir⁸⁵.

- Kararların içtihadın gelişimi açısından taşıdığı önem,
- Emsal niteliğinde olması,
- Kamuoyu tarafından yakından takip edilmesi.

b. AYM'nin Basın Duyurularını Yayınlama Usulü

Anayasa Mahkemesi Hizmet Birimlerinin Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in⁸⁶ Basın Müşavirliğinin Görev, Sorumluluk ve Çalışma Usullerinin Düzenlendiği Onuncu Bölümünde yer alan 59. maddesinin (f) bendine göre Başkan tarafından uygun görülen Mahkeme kararlarının basın duyurularının Anayasa Mahkemesi Kararlarının Basın Duyuruları Yönergesi doğrultusunda hazırlanması ve zamanında kamuoyuna duyurulması Basın Müşavirliği'nin bir alt birimi olan Haber Bürosuna verilmiştir. Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere hangi kararların basın duyurusunun yapılacağına Başkan karar vermektedir. Bununla ilgili kriterlerin ne

84 "Norm Denetimi Seçme Kararlar", *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/9211/2023_norm_denetimi_secme-kararlar.pdf (Erişim Tarihi: 21/8/2024)

85 Örneğin bkz. Anayasa Mahkemesi (2024). *Norm Denetimi Seçme Kararlar (2023)*, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları, s. I.

86 Bkz. "Anayasa Mahkemesi Hizmet Birimlerinin Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik", *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/6608/anayasa_mahkemesi_hizmet_birimleri_son.pdf (Erişim Tarihi: 21/8/2024)

olduğu konusunda Yönetmelikte herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun cevabı Basın Duyuruları Yönergesi'nde yer alma ihtimali bulunmakla birlikte Yönerge'ye Mahkemenin web sayfasında ulaşılamamaktadır ki bu durum şeffaflık noktasında bir eleştiri olarak ileri sürülebilir. Ancak yukarıda seçme kararlar ile ilgili yayınlarda kullanılan kriterlerin basın duyuruları için de geçerli olabileceği tahminin de bulunulabilir.

IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Türkiye'de literatürde AYM'nin yargısal gündem inşası ile şeffaflık ilişkisini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu çalışmada söz konusu eksiklikten hareketle AYM'nin kamuoyuyla olan ilişkisinde bugüne kadar yeterince üzerinde durulmamış bir alana; Mahkem'nin şeffaflık ve iletişim stratejisinde basın duyurularının oynadığı role odaklanılmaktadır. AYM ile aynı anayasa yargısı modeli içinde yer alan Federal Almanya Anayasa Mahkemesi üzerine Meyer⁸⁷ tarafından yapılan çalışmanın yol göstericiliğinden faydalanılarak ve aşağıdaki iki farklı hipotez sınanmaktadır:

H₁: AYM ikincil (önemsiz) konulardaki kararları basın duyurularında daha fazla görünür kılarak şeffaflığı artırmayı ve adaletin her türlü anlaşmazlıkta sağlandığını göstermeyi amaçlamaktadır.

H₂: AYM'nin politik açıdan tartışmalı meselelerle ilgili kararlarının, kamuoyunda farkındalık yaratmak ve diğer devlet organları karşısındaki konumunu güçlendirmek amacıyla basın duyurularında yer alma olasılığı fazladır.

Bu hipotezlerin sınanması amacıyla nicel bir analiz yöntemi olan *iki durumlu (binary) lojistik regresyon* kullanılacaktır. Lojistik regresyon bağımlı değişkeninin kategorik olduğu durumlarda ve bağımsız değişkenlerin metrik veya metrik olmayan değişkenler olduğu durumlarda uygun istatistiksel

87 Meyer, P. (2022). s. 4.

tekniklerden biri olarak kabul edilmektedir⁸⁸.

Bağımlı Değişken: Ana sonuç değişkeni, belirli bir mahkeme kararı için basın duyurusu yapıp yapılmadığıdır. Bu değişken ikili bir yapıya sahiptir; basın duyurusu yapıldıysa (1) yapılmadıysa (0) olarak kodlanmıştır.

Açıklayıcı Değişkenler: Bunlar, mahkeme kararlarında ele alınan politika gündemleridir. Her bir kararın metinleri sınıflandırılarak farklı politika gündemlerini temsil eden kategorik bir değişken oluşturulmuştur. Ayrıca iki durumlu (binary) lojistik regresyon analizinde sonuçların doğruluğunu arttırmak adına her bir politika gündemini temsil eden kukla (*dummy*) değişkenler kullanılmıştır.

Toplanan veriler ikili (binary) lojistik regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. İkili (binary) lojistik regresyonu kullanmamızın nedeni, bağımlı değişkenimizin ikili (binary) bir yapıya sahip olmasıdır. Bu durumda, bağımlı değişkenimiz, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) bir karar için basın duyurusu yapıp yapmadığıdır.

Lojistik regresyon, bağımlı değişkenin ikili olduğu durumlarda, yani sonuç değişkeninin iki olası durumdan birini aldığı durumlarda en uygun istatistiksel yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir. Lojistik regresyon, açıklayıcı değişkenlerimizin yani mahkeme kararlarında ele alınan politika gündemlerinin bağımlı değişken üzerindeki etkisini modelleyerek, hangi politika gündemini içeren kararın "*basın duyurusunun yapıp veya yapılmayacağını*" tahmin etmemize olanak tanımaktadır. Bu analiz yöntemi, bağımlı değişkenin olasılıksal bir fonksiyonunu kullanarak, açıklayıcı değişkenlerin her birinin bu olasılığı nasıl etkilediğini belirlemektedir.⁸⁹

88 Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.), Boston: Cengage, s. 551.

89 Peng, C. Y. J., Lee, K. L. and Ingersoll, G. M. (2002). "An Introduction to Logistic Regression Analysis and Reporting", *The Journal of Educational Research*, Vol. 96., No. 1., s. 4.

A. VERİLERİN TOPLANMASI

Analizde kullanılan veriler⁹⁰ AYM'nin verdiği *norm denetimi kararları* ile sınırlıdır. Bireysel başvuru kararları analize dâhil edilmemiştir. Norm denetimi kararlarının bireysel başvuru kararlarına tercih edilmesinde rol oynayan çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bunlardan ilki norm denetimi kararlarının hukuk sistemi üzerindeki kapsamlı etkisidir. Bireysel başvuru kararları somut bir olay dikkate alınarak verilen kararlar olmasına karşılık norm denetim kararları geniş çaplı değişikliklere yol açma potansiyeli taşımaktadır. Kaldı ki bu kararlar bireysel başvuruya konu olabilecek bazı kararları da etkileyebilmektedir. İkinci neden ise bu kararların Mahkemenin yasa ve yürütme organı ile temasını doğrudan sağlayan kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin denetiminin gerçekleşmesini sağlamasıdır.

Analize konu verilerin elde edilebilmesi için öncelikle ilk basın duyurusu yapılan karar⁹¹ tespit edilmiştir. Mahkemenin 14 Ocak 2015 tarihli toplantısında görüşülen bu kararın 22 Mayıs 2015 tarihinde basın duyurusunun yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak basın duyurusu arşivi incelendiğinden karar tarihi 22 Ekim 2014 olan, ancak basın duyurusu daha sonra yapılan bir karara⁹² rastlanmıştır. Analize dâhil edilen kararlar, karar tarihi kronolojik olarak daha eski olan bu karardan sonra verilen kararlardır. Bu çerçevede yapılan filtreleme sonrasında 252 adet norm denetimi kararının basın duyurusunun olduğu 953 kararın ise basın duyurusunun olmadığı anlaşılmıştır. Analizin kapsamını 22 Ekim 2014 ile 8 Ağustos 2024 tarihleri arasında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ve Mahkemenin web sayfasında yer alan toplam 1.205 norm denetimi kararı meydana getirmektedir.

90 Analizde kullanılan verilerin toplanmasında değerli yardımlarını esirgemeyen meslektaşım Dr. Abdullah Yasin Erdem'e teşekkürü bir borç bilirim.

91 AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015.

92 AYM, E.2013/1, K.2014/161, 22/10/2014.

B. VERİLERİN KODLANMASI

Mahkemenin web sayfası aracılığıyla elde edilen kararlar yargısal gündemin tespit edilebilmesi için taşıdıkları gündeme göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada “*Karşılaştırmalı Gündem Projesi*” (*Comparative Agenda Project-CAP*)⁹³ çerçevesinde belirlenen politika gündemleri kullanılmıştır. Bu proje, toplamda 21 ana politika gündemi (kodu) ve ana gündemlerin altında ise 200’ün üzerinde alt gündemden oluşan bir kod kitabını temsil etmektedir. Söz konusu politika gündemleri, karşılaştırmalı örneklerin incelenerek tek tipleştirilmesi ile meydana getirilmiştir⁹⁴. Böylece bir kararın yargısal gündemi, içeriğini meydana getiren politika gündemine göre belirlenmiştir.

Bu noktada kısaca, politika gündemi nedir sorusuna cevap vermekte fayda vardır. Politika gündemi, bir politik sistemin belirli konuları (*issues*) nasıl işlediği üzerine odaklanmaktadır. Bir politik sistemi tanımanın yollarından birinin onun (bu) konuları nasıl işlediğinin anlaşılmasından geçtiği kabul edilmektedir. Sistem içindeki aktörlerin pozisyonlarını ve birbirleri ile etkileşimleri bu konulara odaklanma biçimlerine bakarak anlaşılabilir. Yasama organı, yürütme organı gibi aktörlerin politika gündemlerinin inşa edilmesi siyasi nitelikleri itibarıyla olağan süreçleridir. Yargı organları yani mahkemeler açısından ise durum biraz daha karmaşık görünebilir. Çünkü mahkemelerin önlerine gelen uyuşmazlıkları politika gündemi perspektifi içinde ele almaları çok mümkün değildir, zira taşımaları gereken bağımsız ve tarafsız karakter dolayısıyla herhangi bir tercihi yansıtamayacaklardır. Fakat anayasa mahkemeleri açısından bu durumun geçerli olamayacağını belirtmek gerekir. Bu mahkemeler “negatif kanun

93 “CAP Topics”, *Comparative Agendas Project*, <https://www.comparativeagendas.net/pages/master-codebook> (Erişim Tarihi: 09/8/2024)

94 Politika gündeminin oluşumu ve şekillenışı için Bkz. Baumgartner, F. R. and Jones, B. D. (2009). *Agendas and Instability in American Politics* (2nd ed.), Chicago: University of Chicago Press.

koyucu (*negative legislator*)⁹⁵ karakterleri nedeniyle yasamanın yaptığı kanunların sınırlarını belirler. Dolayısıyla bir anlamda yasamanın veya yürütmenin politika gündemi bir anayasa aykırılık iddiası söz konusu olduğunda aynı zamanda Anayasa Mahkemesinin yargısal gündemi hâlini alabilir.

Karşılaştırmalı Gündemler Projesi (KGP) kapsamında oluşturulan kodlara dayalı olarak anayasa mahkemelerinin yargısal gündemlerini ve bu gündemlerin basın duyuruları ile ilişkilerini konu edinen çalışmaların sayısı sınırlı gözükmektedir. Bunda mahkemelerle ilgili veri setlerinin eksikliğinin etkisinden bahsedilebilir. Bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibarıyla KGP'nin web sayfasında yalnızca ABD Yüksek Mahkemesi⁹⁶ ve İtalyan Anayasa Mahkemesi⁹⁷ için hazırlanmış politika gündemi veri setlerine ve kod kitaplarına erişilebilmektedir. Bu çalışma söz konusu nedenden dolayı da özgün olma iddiasındadır. Zira bu çalışmada yapıldığı gibi KGP kod kitabı kullanılarak AYM ile ilgili bir veri seti bugüne kadar oluşturulmamıştır⁹⁸.

Veri seti oluşturulurken KGP'nin 21 politika gündemi ana

95 Kelsen, H. (2005). *General Theory of Law & State* (with a new introduction Javier Trevino), New Brunswick and London: Transaction Publisher, s. 268.

96 İtalyan Anayasa Mahkemesi Veri Seti için bkz. https://comparativeagendas.s3.amazonaws.com/datasetfiles/Italian_Constitutional_Court_1.csv (Erişim Tarihi: 21/8/2024); İtalyan Anayasa Mahkemesi Kod Kitabı için bkz. https://comparativeagendas.s3.amazonaws.com/codebookfiles/Italian_Constitutional_Court_codebook.pdf (Erişim Tarihi: 21/8/2024)

97 ABD Yüksek Mahkemesi Veri Seti için bkz. https://comparativeagendas.s3.amazonaws.com/datasetfiles/US-Judicial-supreme_court_cases_23.1.csv (Erişim Tarihi: 24/8/2024); ABD Yüksek Mahkemesi Kod Kitabı için bkz. https://comparativeagendas.s3.amazonaws.com/codebookfiles/Supreme_Court_Codebook.pdf (Erişim Tarihi: 24/8/2024)

98 Karşılaştırmalı Gündem projesi çerçevesinde Türkiye'yi konu edinen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. En kapsamlı çalışmanın Bulut ve Yıldırım'a ait olduğu görülmektedir. Bu çalışmada (Türkiye) Politika Gündemleri Projesi çerçevesinde yasama faaliyetleri, ulusal bir gazetenin ön sayfa haberleri, bütçe harcamaları, kamuoyu ve parti programları incelenerek toplanan veriler Türkiye'nin demokratikleşme tarihi merkeze alınarak incelenmektedir. Bkz. Bulut, A. T. and Yıldırım, T. M. (2020). *Political Stability, Democracy and Agenda Dynamics in Turkey*, Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. Kod Kitabı ve Veri Seti ile ilgili ayrıca bkz. Bulut, A. T. (2017). "Measuring Political Agenda Setting and Representation in Turkey: Introducing a New Approach and Data Set", *Party Politics*, Vol. 23., No. 6., ss. 717-730.

kodları kullanılmıştır. Alt kodlara yalnızca kararın içeriğine uygun ana kodu tespit etmek amacıyla başvurulmuştur. Ana kodların kullanılmasında Meyer tarafından ileri sürülen iki gerekçe belirleyici olmuştur. İlki karşılaştırma yapabilmeye imkânının sağlanabilmesidir. Böylece İtalyan Anayasa Mahkemesini analiz eden Rebessi ve Zucchini'nin çalışması⁹⁹ ile hem de Meyer'in Federal Almanya Anayasa Mahkemesini analiz ettiği çalışmayla karşılaştırma gerçekleştirilebilecektir.¹⁰⁰ İkinci gerekçe ise çok fazla sayıda kodun kullanılmasını ortaya çıkaracağı yapısal ve aşırı karmaşıklığıdır.¹⁰¹

Yapılan kodlamalarda bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Bunlar büyük ölçüde Mahkeme kararlarının yapısı ve tasarımı ile politika gündemi eşleştirilmesinde yaşanan zorluklardan kaynaklanmaktadır. Her bir Mahkeme kararı incelenirken öncelikle “*Kararın Konusu*” ele alınmıştır. Ancak doğrudan bu başlık üzerinden yapılabilecek bir değerlendirmenin yanıltıcı olma potansiyeli göz önüne alınarak kararın “*Esasın İncelenmesi*” başlığına geçilerek özellikle iptal talebinin gerekçesi iptali istenen maddelerin içeriği ve kapsamı etrafında incelenmiştir. Örnek vermek gerekirse,

Kararın konusu “... İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin;

- A. ... İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne eklenen 6/A maddesinin (c) ve (ç) bentlerinin,
... maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

Oluşturan bir iptal davasında doğrudan kararın konusu başlığına göre bir kodlama yapılması durumunda bu kararın

99 İtalyan Anayasa Mahkemesini analiz eden bir çalışma için bkz. Rebessi, E. and Zucchini, F. (2018). “The Role of the Italian Constitutional Court in the Policy Agenda: Persistence and Change Between the First and Second Republic”, *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*, Vol. 48., No. 3., ss. 289-305.

100 Meyer, P. (2022). s. 5.

101 a.g.e. s. 5.

KGP'nin "Teknoloji" (Technology)¹⁰² gündemi altında kodlanması gerekirken iptali istenen maddelerin kapsamı ve içeriği de dikkate alındığında Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içinde yer alan İletişim Başkanlığına kadro ihdas edilmesi ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda ise söz konusu gündem "hükümet faaliyetleri" (Government Operations) kapsamına girmektedir. Bu nedenle gündem başlıklarının belirlenmesinde ikinci durum göz önüne alınarak hareket edilmiştir.

Karşılaşılan ikinci zorluk ise denetime konu bazı (torba) kanunların ve bazı Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin madde sayısının fazlalığı ve buna bağlı olarak kanunun tek bir gündemi taşınamamasıdır. Bu aşamada aynı kanun içinde birden fazla politika gündemi ortaya çıktığından ilgili karar içinde yer alan her bir konu farklı bir karar olarak ele alınmış ve düzenlediği konuya buna göre politika gündemi kodlanmıştır. Örneğin aynı karar içinde hem "hükümet faaliyetleri" hem "ekonomi" hem de "güvenlik" politika gündemi olarak kodlanmıştır. Bu nedenle AYM'nin kararlar bilgi bankasında analize tabi toplam 1.205 norm denetimi kararı olmasına rağmen analize sokulan toplam sayı 1.496 olmuştur.

Karşılaşılan bir diğer zorluk ise bazı KGP kodlarının kapsamlarının ve Türkçe karşılıklarının belirlenmesi olmuştur. Çevirilerde bağlamı ortadan kaldırmadan mümkün olduğunca bire bir Türkçe karşılığının kullanılmasına gayret edilmiştir. Bu çerçevede KGP Kodları ve Türkçe çevirileri Tablo 1'de görülebilir.

102 Literatürde KGP çerçevesinde Türkiye ile ilgili yapılan yayınlarda kodların Türkçe'ye çevrilmiş hallerine rastlanılmadığından kodların en uygun Türkçe karşılıkları kullanılmış parantez içinde ise İngilizcelerine yer verilmiştir.

Tablo 1. KGP Kodları ve Türkçe Karşılıkları

KAP Kod Başlığı (İngilizce)	KAP Kod Başlığı (Türkçe)
1. Macroeconomics	1. Makro ekonomi
2. Civil rights	2. Sivil haklar
3. Health	3. Sağlık
4. Agriculture	4. Tarım
5. Labor	5. İş Gücü
6. Education	6. Eğitim
7. Environment	7. Çevre
8. Energy	8. Enerji
9. Immigration	9. Göç
10. Transportation	10 Ulaşım
11. Law and crime	11. Hukuk ve Suç
12. Social Welfare	12. Sosyal Refah
13. Housing	13. Barınma
14. Domestic Commerce	14. İç Ticaret
15. Defense	15. Savunma
16. Technology	16. Teknoloji
17. Foreign Trade	17. Dış ticaret
18. International affairs	18. Uluslararası ilişkiler
19. Government Operations	19. Hükümet Faaliyetleri
20. Public Lands	20. Kamu Arazileri
21. Culture	21. Kültür

Araştırmaya dâhil edilen kararlar incelendiğinde önemli çoğunluğunun belirli politika gündemleri altında toplandığı daha az sayıda kararın ise diğer politika gündemi altında yer aldığı belirtilmelidir. Rebessi ve Zucchini'nin İtalyan Anayasa Mahkemesi üzerine yaptığı çalışmasına¹⁰³ benzer biçimde az sayıda kodlanan politika gündemleri “diğer” kategorisi oluşturularak buraya dâhil edilmiştir.

Ayrıca ortak politika gündemi altında yer alması gerektiği düşünülen “makro ekonomi”, “iç ticaret” ve “dış ticaret” kodlarına “ekonomi” politika gündemi altında yer verilmiş ve buna göre kodlanmıştır.

103 Rebessi, E. and Zucchini, F. (2018). s. 294.

Tablo 2. AYM'nin Basın Duyurularında Öne Çıkan Politika Gündemleri ve KGP Kodları

Politika Gündemi Ana Kodu	Politika Gündemi Alt Kodları
Hukuk ve Suç	Genel Hukuksal Konular, Mahkeme Yönetimi, Cezaevleri, Çocuk Suçları, Aile Sorunları, Ceza ve Medeni Kanun, Hukuk ve Suç ile ilgili diğer konular.
Güvenlik	Savunma Politikaları, Ulusal Güvenlik, Terörle Mücadele, Askeri Politikalar, Savunma Bütçesi, İç Güvenlik, Personel Sorunları, Askeri İhaleler, Sivil Personel, Savunma Araştırmaları, Savunma ile ilgili diğer konular.
Hükümet Faaliyetleri	Kamu Yönetimi, Seçimler, Hükümet Reformları, Bürokratik Yapı, Yolsuzlukla Mücadele, Devler İhaleleri, Kamu Personeli, Nüfus Sayımı, Skandallar, Ulusal Tatiller, Kamu Malları, Hükümet Faaliyetleri ile ilgili diğer konular.
Ekonomi	Makroekonomi, İç Ticaret, Dış Ticaret, Maliye Politikası, Vergiler, Enflasyon, Bütçe Dengesi, Fiyat Kontrolü, Para Politikası, Faiz Oranları, İşsizlik, Telif Hakları, İşletmeler, Afet Yardımı, Turizm, Spor Düzenlemeleri, AR-GE Harcamaları, İhracat, İthalat, Özel Yatırımlar, Ticaret Antlaşmaları, Ekonomi ile ilgili diğer konular.
Diğer	Çevre, Enerji, Tarım, Ulaşım, Uluslararası İlişkiler, Sağlık, Konut, Teknoloji, Eğitim, Göç, Kamu Arazileri, Medeni Haklar, Sosyal Refah, İş Gücü.

Kodlama iki kodlayıcı tarafından manuel olarak gerçekleştirilmiştir. Kodlayıcılar arasındaki uyumu ve güvenilirliğini

tespit edebilmek adına Cohen's Kappa testi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda Kappa değeri 0,76 çıkmıştır. -1 ve +1 aralığında bir sayı alması beklenen bu testte +1, en mükemmel uyumu ifade etmektedir. Dolayısıyla bu sayıya oldukça yakın olan 0,76 değeri, kodlayıcılar arasında çok iyi bir uyum olduğunu göstermektedir¹⁰⁴.

C. VERİLERİN ANALİZİ

Anayasa Mahkemesinin verdiği norm denetimi kararlarında basın duyurusu yapılan ve yapılmayan kararların politika gündemlerine ait frekans dağılımlarını Tablo 3'te görmek mümkündür¹⁰⁵.

Tablo 3. Politika Gündemine Göre Kararların Frekansları

Yargısal Gündem	Basın Açıklaması			
	Toplam		Genel Toplam (%)	
	Var	Yok	Var	Yok
Hukuk ve Suç	80	410	5,34	27,26
Güvenlik	43	44	2,94	3,01
Hükümet Faaliyetleri	41	165	2,74	11,02
Ekonomi	64	122	4,21	8,22
Diğer	135	392	9,02	26,20
Toplam	363	1133	24,3	75,7

104 Bkz. Bıkmaz, Bilgen, Ö. ve Doğan, N. (2017). "Puanlayıcılar Arası Güvenirlik Belirleme Tekniklerinin Karşılaştırılması", *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, Vol. 8., No. 1., s. 66.

105 Verilerin analizinde sunduğu değerli katkılardan dolayı Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi Arda Gurus'a teşekkürü bir borç bilirim.

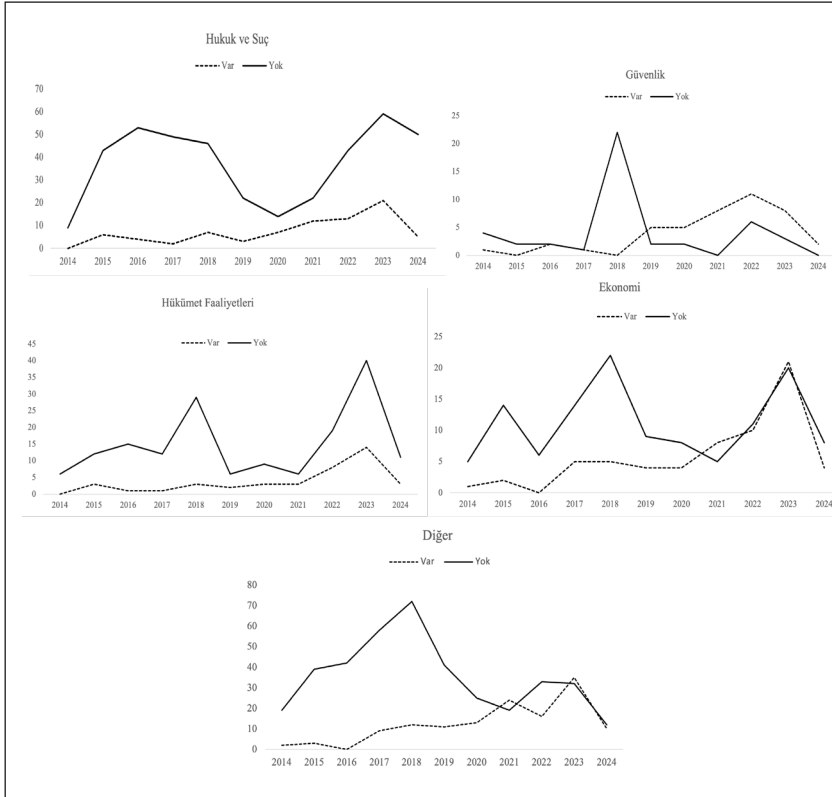
“Hukuk ve suç” politika gündemi altında toplam 490 karar yer almakta olup, bunların 80'inde basın duyurusu yapılmış, bu sayı analize konu bütün kararların %5,34'ünü kapsamaktadır. 410 kararda basın duyurusu yapılmamış olup bu da bütün kararlar içinde %27,26'lık bir orana işaret etmektedir.

“Güvenlik” politika gündemine ait toplam 87 kararın 43'ünde basın duyurusu yapılmış olup, bu sayı basın duyurusu yapılan toplam karar sayısının %2,94'üdür. Basın duyurusu yapılmayan karar sayısı 44'tür ve bu sayı basın duyurusu yapılmayan toplam karar sayısının %3,01'ine tekabül etmektedir.

“Hükümet faaliyetleri” politika gündemiyle toplam 206 karar verilmiş olup, bu kararların 41'inde basın duyurusu yapılmış olup bu oran basın duyurusu yapılmış kararların toplamının %2,74'üne tekabül etmektedir. 165 kararda basın duyurusu yapılmamış olup bu da basın duyurusu yapılmayan toplam kararların %11,02'sine karşılık gelmektedir.

“Ekonomi” politika gündemli toplam 186 karar tespit edilmiştir. Bu kararlardan 63'ünde basın duyurusu yapılmış olup, 123 kararda ise duyuru yapılmamıştır. Basın duyurusu yapılan kararların oranı, duyurusu yapılan toplam kararın %4,21'ini meydana getirirken, basın duyurusu yapılmayan ekonomi gündemli toplam karar sayısının %8,22'sini meydana getirmektedir.

Grafik 1. Yıllara Göre Kararlarda Yer Alan Politika Gündemleri (Basın Duyurusu Var-Yok)

“Diğer” başlığı altındaki politika gündemleri toplam 527 kararda bulunmaktadır. Bu kararların 135’i basın duyurusu ile açıklanmışken 392’sinde ise basın duyurusu yapılmamıştır. Diğer başlığı altında bulunan politika gündemlerinden basın duyurusu yapılanların oranı toplam basın duyurusu yapılan kararların %9,02 iken, basın duyurusu yapılmayanların oranı ise toplam basın duyurusu yapılmayan kararların %26,20’üdür.

Genel olarak toplam 1496 kararın 363’ünde AYM basın duyurusu yapmış olup, bu sayı toplam analize dâhil edilen

toplam kararların %24,3'ünü meydana getirmektedir. Geriye kalan 1134 kararda ise basın duyurusu yapılmamış olup, bu da analize dâhil edilen toplam karar sayısının %75.7'sini oluşturmaktadır.

Gerçekleştirilen ikili lojistik regresyon analizinde ilk olarak, çalışmaya konu olan modelin uyum iyiliğinin incelenmesi, yani bir başka deyişle genel anlamda modelin anlamlılığını test etmek için Wald, Omnibus ve Hosmer-Lemeshow testleri uygulanmıştır. Tablo 4'de Omnibus istatistiğine ait sonuçlar görülebilir.

Tablo 4. Modele İlişkin Omnibus Testleri

	Ki-Kare (X^2)	Serbestlik Derecesi (df)	Sig. (p)
Step	55.391	4	.000
Block	55.391	4	.000
Model	55.391	4	.000

Omnibus test istatistik sonuçlarına göre, çalışmaya konu olan modele ait tüm açıklayıcı değişkenler, bağımlı değişken üzerinde istatistiki açıdan anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu durum, değişkenlerin model üzerinde açıklayıcı bir etkiye sahip olduğunu ve modelin istatistiki açıdan anlamlı olduğu göstermektedir.

Tablo 5. Hosmer-Lemeshow Testi

Yöntem	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi	Sig.
	(X^2)	d(f)	(p)
Hosmer-Lemeshow	.000	3	1.000

Tablo 5'den Hosmer-Lemeshow testi sonuçları yer almaktadır. Modelin anlamlılık derecesinin 1,000 olduğu görülmektedir.

dir. Bu sonuç, anlamlılık derecesi olan 0,05'ten büyük olduğu için H_0 reddedilemez. Hosmer-Lemeshow testinden elde edilen anlamlılık derecesinin 1 olması, modele konu olan değişkenler ile model arasında mükemmel bir uyum sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca Ki-Kare değerinin .000 çıkması gözlenen ve beklenen değerler arasında çok az fark olduğunu göstermektedir. Bu durum modelin iyi bir uyum içerisinde olduğunu göstermektedir. Çalışmada Hosmer-Lemeshow testi için gözlenen ve beklenen frekans değerlerine ilişkin sonuçlar ise Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Hosmer-Lemeshow için Gözlenen ve Beklenen Frekanslar

	Basın Açıklaması= Var		Basın Açıklaması=Yok		Toplam
	Gözlemlenen	Beklenen	Gözlemlenen	Beklenen	
1	410	410.000	80	80.000	490
2	165	165.000	41	41.000	206
3	243	243.000	135	135.000	527
4	123	123.000	63	63.000	186
5	44	44.000	43	43.000	87

Tablo 6'ya bakıldığında her adımda gözlemlenen değerlerin tam ve eksiksiz olarak tahmin edildiği görülmektedir. Tablo 5'te yer alan Hosmer-Lemeshow tablosunun p-değeri ile Tablo 6'da yer alan gözlenen ve beklenen değerler arasında tam bir uyum olduğu görülmektedir. Söz konusu bu durum, kurulan lojistik regresyon modelinin, veriler arasında mükemmel bir uyum hâlinde olduğunu ve bağımlı değişken ile tam bir şekilde çalıştığını göstermektedir.

Yukarıda yer alan Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6 sonuçlarına göre bir kararın basın duyurusunun yapıp, yapılmamasını etkileyen politika gündemlerin lojistik regresyon analizinin kısıtları altında gerek modelin gerekse modele konu olan de-

ğişkenlerin istatistiki açıdan uyumlu, anlamlı ve belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada basın duyurusu yapılmasını etkileyen politika gündemlerinin hangileri olduğu araştırılmış ve uygulanan ikili lojistik regresyon model sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Basın Açıklaması Yapılmasını Etkileyen Politika Gündemlerinin İkili Lojistik Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	Katsayı	Std. Hata	Wald Testi	Serbestlik Derecesi	Sig.	Bahis Oranı
					(p)	
Hukuk ve Suç	-,585*	.158	12.295	1	.000	.567
Hükümet Faaliyetleri	-,326***	.201	2,636	1	.104	.722
Ekonomi	,397*	.184	4.639	1	.031	1.487
Güvenlik	1,043*	.237	19.446	1	.000	2.838
Sabit	-1.066*	.100	144.107	1	.000	

, **, * sırasıyla %1, %5, %10 anlamlılık seviyesini ifade etmektedir.*

Diğer referans kategorisi olarak alınmıştır.

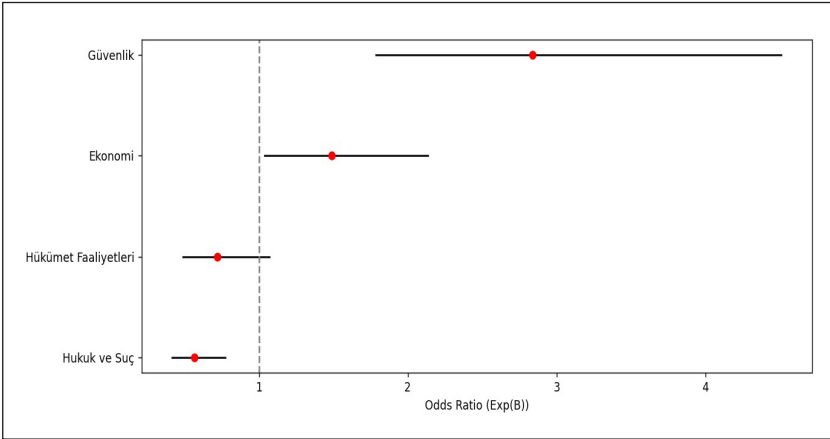
Tablo 7’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde AYM’nin basın duyurusu yapmasını etkileyen politika gündemlerinin anlamlılık düzeyleri incelendiğinde “*hukuk ve suç*”, “*ekonomi*”, “*güvenlik*”, ve “*diğer*” politika (gündemi) değişkenleri %5 düzeyinde anlamlı bulunurken, sadece “*Hükümet Faaliyetleri*” %5 anlamlılık düzeyinden yüksek çıkmıştır.

Hukuk ve Suç (politika gündemi) değişkeninin bir birim artması, “*diğer*” (politika gündemi) değişkeni referans alındığında, basın duyurusu yapılma olasılığını 0.567 azaltmaktadır. Bu da hukuk ve suç politika gündemli bir karar verildiğinde basın duyurusu yapılma ihtimalinin düşeceğini göstermektedir.

Ekonomi (politika gündemi) değişkenindeki bir birimlik artış, “diğer” (politika gündemi) değişkeni referans alındığında, basın duyurusu yapılma olasılığını 1.487 kat artırmaktadır. Bu da ekonomi politika gündemli bir norm denetimi kararının basın duyurusu yapılma olasılığını yükselttiğini göstermektedir.

Güvenlik (politika gündemi) değişkenindeki bir birimlik artış, “diğer” (politika gündemi) değişkeni referans alındığında, basın duyurusu yapılma olasılığını 2.838 kat artırmaktadır. Bu durum güvenlik politika gündemli bir norm denetimi kararı verildiğinde basın duyurusu yapılma olasılığının diğer birçok değişkene göre daha fazla ölçüde arttırdığını göstermektedir.

Grafik 2. Politika Gündemine Göre Bahis Oran(lar)ı
(Referans Politika Gündemi: “Diğer”)

Grafik 2’de “Diğer” politika gündeminin referans değişken olarak kabul edildiği ikili lojistik regresyon modelinde bulunan *hukuk ve suç*, *güvenlik*, *ekonomi*, *hükümet faaliyetleri*, bağımsız değişkenlerin bahis (odds) oranları ve bu değişkenlere ait güven aralıkları verilmiştir. Buna göre, bahis oranı 1’in üstünde olan bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğuna, 1’in altında olan açık-

layıcı değişkenlerin ise bağımlı değişken üzerinde negatif ya da istatistiksel açıdan anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

D. TARTIŞMA

Cobb, Ross ve Ross politika gündemlerinin içeriklerini dikkate alarak yaptıkları bir sınıflandırmada iki tür gündemden bahsetmektedir. Bunlardan ilki formel gündemlerdir. Bu tür gündemler daha minör konulara odaklanan, sembolik nitelik taşıyan başlıkları içermektedir. İkinci türü oluşturan gündemler ise *kamusal gündemler* adını almakta ve kamuoyunun yüksek farkındalık ve hassasiyet gösterdiği, devlet organlarından eyleme geçilmesini talep ettiği konuları içermektedir.¹⁰⁶

Elde edilen bulgulardan, AYM'nin basın duyurusu yaptığı kararlarında belirli politika gündemlerinin öne çıktığı özellikle "güvenlik" ve "ekonomi" politika gündemlerine sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, Mahkemenin kamuoyunu bilgilendirme açısından söz konusu gündemleri içeren kararları kamusal bir nitelikte gördüğüne işaret etmektedir.

15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi sonrasında Türkiye'nin millî güvenlik alanında yaşadığı gelişmeler ve ekonomide karşılaşılan olumsuzluklar, kamuoyunda yüksek bir hassasiyet ve farkındalık yaratmıştır. Bu durum, AYM'nin güvenlik ve ekonomi politikalarıyla ilgili kararlarında basın duyurusu yapmasının önemli bir etkeni olarak değerlendirilebilir. Böylelikle Mahkeme, anayasal düzen içindeki kritik rolünü ve konumunu kamuoyuna hatırlatma fırsatı da bulmaktadır. Ancak Mahkemenin işleyiş usulü göz önünde bulundurulduğunda, bu önceliklerin arkasındaki somut nedenlere dair doğrudan bir kanıt sunmanın güçlüğü de hatırdta tutulmalıdır.

Buna karşın, "hukuk ve suç" ile "hükümet faaliyetleri" gibi politika gündemlerinin basın duyurusu yapma üzerinde ya istatistiksel olarak anlamsız ya da negatif etkiler gösterdiği

106 Cobb, R., Ross, J. K. and Ross, M. H. (1976). "Agenda Building as a Comparative Political Process". *The American Political Science Review*, Vol. 70., No. 1., s. 126-127.

bulgusu karşımıza çıkmaktadır ki Mahkemenin bu gündemleri formel nitelikte gördüğü ve bu gündemleri içeren kararların basın duyurusunu yapmamayı tercih ettiği sonucuna bizi ulaştırmaktadır. Özellikle “hükümet faaliyetleri” politika gündemi içeren kararlarla ilgili basın duyurusu yapılma olasılığının diğer gündemlere kıyasla anlamlı derecede düşük olması, bu alandaki kararların kamuoyuna duyurulmasının Mahkeme açısından öncelikli bir konu olmadığı göstermektedir. Zaman zaman yürütme organı tarafından AYM’ye yapılan eleştiriler dikkate alındığında Mahkemenin yürütmenin (ve dahi idarenin) faaliyetleri ve işlemleri ile ilgili kararları basın duyurusu yoluyla kamuoyu gündemine taşıma eğiliminde olmadığı hatta model içinde yer alan diğer gündemlerden çok daha istekli bir biçimde bunu yaptığı da ayrıca dikkat çekicidir.

Güvenlik ve ekonomi politika gündemlerine dair ortaya çıkan bu tablo H₂ hipotezini destekler niteliktedir. Buna göre, AYM’nin kamusal meselelerle ilgili kararlarının, kamuoyunda farkındalık yaratmak ve diğer devlet organları karşısındaki konumunu güçlendirmek amacıyla basın duyurularında yer alma olasılığı daha yüksektir. Daha önce de belirtildiği gibi güvenlik ve ekonomi gibi politika gündemleri genellikle yüksek kamuoyu ilgisi ve politik açıdan önem taşıyan gündemler olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle Mahkemenin bu tür konularda basın duyurusu yaparak kamuoyunu bilgilendirme ve kendi pozisyonunu gösterme eğiliminde olduğu söylenebilir.

Öte yandan, “hukuk ve suç” politika gündemini içeren kararların basın duyurusunun yapılma olasılığının düşük olması, bu gündemlerin AYM tarafından formel veya ikincil görüldüğü sonucuna varmamıza neden olabilir. Ancak H₁ hipotezi çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu durum AYM’nin basın duyuruları aracılığıyla daha az görünür veya ikincil olarak algılanan konularda bile şeffaflığı artırmaya ve adaletin her

türlü anlaşmazlıkta sağlandığını göstermeye çalıştığı yönündeki varsayımınla çelişebilir. Anayasa mahkemeleri ikincil konulardaki kararları basın duyurularında daha fazla görünür kılarak şeffaflığı artırmayı amaçladığı varsayılırken, bulgular AYM açısından bu tür konuların basın duyurularında daha az yer aldığını göstermektedir. Bu da H_1 hipotezinin AYM açısından geçerliliğini sorgulamamıza neden olmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma ile elde edilen bulguların sadece *basın duyurusu yapma(mak)* bağımlı değişkeni üzerinden gerçekleştirildiği, duyuruların içeriği, kapsamı ve medyada yarattığı etki gibi diğer önemli faktörlerin kapsam dışı olduğu hatırlatılmalıdır. Ayrıca analize konu verilerin elde edildiği zaman dilimi içinde Mahkemenin basın duyurusu yapma kararını verme sürecine ilişkin veri eksikliğinin de bulgularımızın genellebilirliği üzerinde sınırlı bir etki yaratabileceğini belirtilmek gerekir. Bunlar dışında karşılaştırmalı örnekler incelendiğinde AYM'nin basın duyurularını daha yakın bir dönemde yapmaya başladığı ve basın duyurusu yapılan kararların sayısının söz konusu örneklerle karşılaştırıldığında henüz sayıca az olduğu da belirtilmelidir.

Anayasa mahkemelerinin, kanunların anayasaya uygunluğunu sağlamak kapsamında üstlendiği kritik rol, hem hak ve özgürlüklerin korunmasının hem de demokratik düzenin sağlıklı işleyişinin belirleyicilerindedir. Ancak bu rol yerine getirilirken, zaman zaman yasama ve yürütme organlarıyla çatışmalar yaşanmaktadır. Böylece mahkemelerin hukuki meşruiyeti ile demokratik meşruiyeti eksenindeki tartışmaları gündeme getirmekle birlikte yargısal aktivizm eleştirilerine de neden olmaktadır.

Yargıçların karar alma süreçlerinde ideolojik ya da kişisel görüşlerinin etkili olabileceği endişesi, yargının demokratik meşruiyetini zayıflatabileceği gibi kamuoyunda yargıya du-

yulan güvenin de sorgulanmasına neden olabilir. Bu sorgulamanın beraberinde getirdiği en önemli talep mahkemelerin kamuoyuna karşı daha fazla şeffaf olmalarının sağlanmasıdır. Mahkemelerin kararlarını ve süreçlerini şeffaf bir şekilde sunması, halkın yargıya duyduğu güveni artırmakta ve yargının demokratik hesap verebilirliğini güçlendirmektedir. Bu bağlamda, medya başta olmak üzere diğer iletişim araçlarının yargı kararlarını kamuoyuna aktarmadaki rolü büyük önem taşır.

Günümüzde basın duyuruları anayasa mahkemelerinin kamuoyu ile iletişimde kullandıkları kritik bir araca dönüşmüştür. Mahkemelerin bu duyuruları sadece kararlarını kamuoyuna tanıtmaya arac olarak değil, aynı zamanda kamuoyu desteğini sağlamak ve meşruiyetlerini pekiştirmek için de kullanmaktadır. Bu durum AYM için de geçerlidir. AYM de kamuoyu desteği oluşturmak ve anayasal düzendeki konumuna dikkat çekmek için belirli politika gündemlerini içeren kararların basın duyurularını kullanarak yargısal gündemini inşa etmektedir. Bu çerçevede AYM, ekonomi, ve güvenlik politika gündemlerine sahip kararlarını basın duyurusu yoluyla duyurma motivasyonu ile hareket ederken, diğer politika gündemlerini içeren kararlarında aynı isteği sergilememektedir. Bu gündemlerin toplum nezdinde sahip olduğu önem dikkate alındığında Mahkeme kamuoyu ile ilişkisinde şeffaflığı stratejik bir çerçeveye oturttuğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- “ABD Yüksek Mahkemesi Kod Kitabı”, https://comparativeagendas.s3.amazonaws.com/codebookfiles/Supreme_Court_Codebook.pdf (Erişim Tarihi: 24/8/2024)
- “ABD Yüksek Mahkemesi Veri Seti”, https://comparativeagendas.s3.amazonaws.com/datasetfiles/US-Judicial_supreme_court_cases_23.1.csv (Erişim Tarihi: 24/8/2024)
- “Bireysel Başvuru Basın Duyuruları”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- “Bireysel Başvuru İstatistikleri 23/9/2012-30/6/2024”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/9362/bb_2024_2.pdf (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- “Bireysel Başvuru Seçme Kararlar”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/yayinlar/bireysel-basvuru-secme-kararlar/> (Erişim Tarihi: 21/8/2024)
- “CAP Topics”, *Comparative Agendas Project*, <https://www.comparativeagendas.net/pages/master-codebook> (Erişim Tarihi: 16/8/2024)
- “CAP Topics”, *Comparative Agendas Project*, <https://www.comparativeagendas.net/pages/master-codebook> (Erişim Tarihi: 9/8/2024)
- “Certiorari”, *Legal Information Institute, Cornell Law School*, <https://www.law.cornell.edu/wex/certiorari> (Erişim Tarihi: 15/8/2024)
- “Communiqués de presse généraux”, *Constitutional Court of Belgium*, <https://www.const-court.be/fr/media/general-press-releases> (Erişim Tarihi: 11/8/2024)
- “Comunicados”, *Suprema Corte de Justicia de la Nación*, <https://www.scjn.gob.mx/multimedia/comunicados?page=2> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)
- “Comunicati stampa”, *Corte Costituzionale della Repubblica Italiana*, <https://www.cortecostituzionale.it/comunicatiStampa.do> (Erişim Tarihi: 11/8/2024)

- “Duyurular”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/duyurular/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- “Faaliyetler”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- “İtalyan Anayasa Mahkemesi Kod Kitabı”, https://comparative-agendas.s3.amazonaws.com/codebookfiles/Italian_Constitutional_Court_codebook.pdf (Erişim Tarihi: 21/8/2024)
- “İtalyan Anayasa Mahkemesi Veri Seti”, https://comparative-agendas.s3.amazonaws.com/datasetfiles/Italian_Constitutional_Court_1.csv (Erişim Tarihi: 21/8/2024)
- “Judicial Selection: An Interactive Map”, *Brennan Center for Justice*, <https://brennancenter.org/judicial-selection-map> (Erişim Tarihi: 12/8/2024)
- “News releases”, *Supreme Court of Canada*, https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/news/en/nav_date.do (Erişim Tarihi: 12/8/2024)
- “Norm Denetimi Basın Duyuruları”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/norm-denetimi-basin-duyurulari/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- “Norm Denetimi İstatistikleri”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/9151/norm_tr_2023.pdf (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- “Norm Denetimi Seçme Kararlar”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, https://www.anayasa.gov.tr/media/9211/2023_norm_denetimi_secme-kararlar.pdf (Erişim Tarihi: 21/8/2024)
- “Notícias STF”, *Supremo Tribunal Federal*, <https://noticias.stf.jus.br> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)
- “Noticias”, *Corte Suprema de Justicia de la Nación*, <https://www.csjn.gov.ar/novedades/noticias> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)

- “Press Release”, *Supreme Court of the United States*, <https://www.supremecourt.gov/publicinfo/press/pressreleases.aspx> (Erişim Tarihi: 12/8/2024)
- “Pressemitteilungen”, *Bundesverfassungsgericht*, https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/pressemitteilungen_node.html (Erişim Tarihi: 11/8/2024)
- “Son Kararlar”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/anasayfa/> (Erişim Tarihi: 20/08/2024)
- “The Relationship Between the Courts and the Media”, *Supreme Court of Canada*, <https://www.scc-csc.ca/judges-juges/spe-dis/bm-2012-01-31-eng.aspx> (Erişim Tarihi: 13/8/2024)
- “Toutes les actualités”, *Conseil Constitutionnel de la République Française*, https://www.conseil-constitutionnel.fr/actualites/landing_actualites_rubrique/actualites-32280/landing_actualites_rubrique/les-decisions-32274/type/com-muniquer-2 (Erişim Tarihi: 11/8/2024)
- “Transparência”, *Supremo Tribunal Federal*, <https://portal.stf.jus.br/transparencia/> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)
- “Últimas notas de prensa”, *Tribunal Constitucional de España*, <https://www.tribunalconstitucional.es/es/prensa/Paginas/default.aspx> (Erişim Tarihi: 13/8/2024)
- “뉴스레터”, *Constitutional Court of Korea*, <https://ccourt.go.kr/site/kor/ccourt/newsletter/selectNewsletterList.do> (Erişim Tarihi: 14/8/2024)
- ABBE, Owen Gregory and HERRN SON, Paul Samuel (2003). “Public Financing for Judicial Elections? A Judicious Perspective on the ABA’s Proposal for Campaign Finance Reform.” *Polity*, Vol. 35., No. 4., ss. 535-554.
- ANAND, Adarsh Sein (2000). “Judicial Review-Judicial Activism-Need For Caution”, *Journal of the Indian Law Institute*, Vol. 42., No. 2/4., ss. 149-159.
- ANAYASA MAHKEMESİ (2024). *Norm Denetimi Seçme Kararlar (2023)*, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları.

- ARSLAN, Zühtü (2022). “Anayasa Mahkemesi Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezi (AYAM) ile Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından düzenlenen ‘Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda İş Yükü ve Çözüm Önerileri’ Konulu Konferansın Açış Konuşması”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/ayam-ile-bilkent-universitesi-is-birliginde-anayasa-mahkemesine-bireysel-basvuruda-is-yuku-ve-cozum-onerileri-konferansi/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- ARSLAN, Zühtü (2024). “Hukuk Fakültesi Öğrencilerine Konuşan Başkan Zühtü Arslan: ‘Anayasa Mahkemesi Kararlarına Uyulmamasının Hiçbir Gerekçesi ve Geçerliliği Olamaz’”, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi*, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/hukuk-fakultesi-ogrencilerine-konusan-baskan-zuhtu-arslan-anayasa-mahkemesi-kararlarina-uyulmamasinin-hicbir-gerekcesi-ve-gecerlilik-olamaz/> (Erişim Tarihi: 20/8/2024)
- BÂLİ, Aslı (2013). “Courts and Constitutional Transition: Lessons from the Turkish Case”, *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 11., No. 3., ss. 666-701.
- BAUMGARTNER, Frank Roy and JONES, Bryan Douglas (2009). *Agendas and Instability in American Politics* (2nd ed.), Chicago: University of Chicago Press.
- BAYER, Judith (2024). “Post-Truth and Post-Trust: How to Re-Define Trust in The Judicial System and the Media”, *ERA Forum*, Vol. 25., ss. 165-179.
- BIKMAZ BİLGİN, Özge ve DOĞAN, Nuri (2017). “Puanlayıcılar Arası Güvenirlilik Belirleme Tekniklerinin Karşılaştırılması”, *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, Vol. 8., No. 1., ss. 63-78.
- BLACK, Ryan Christopher and OWENS, Ryan James (2009). “Agenda Setting in the Supreme Court: The Collision of Policy and Jurisprudence”, *The Journal of Politics*, Vol. 71., No. 3., ss. 1062-1075.

- BOSLAND, Jason and GILL, Jonathan (2014). "The Principle of Open Justice and the Judicial Duty to Give Public Reasons", *Melbourne University Law Review*, Vol. 38., No. 482., ss. 482-511.
- BULUT, Alper Tolga and YILDIRIM, Tefvik Murat (2020). *Political Stability, Democracy and Agenda Dynamics in Turkey*, Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- BULUT, Alper Tolga (2017), "Measuring Political Agenda Setting and Representation in Turkey: Introducing a New Approach and Data Set", *Party Politics*, Vol. 23., No. 6., ss. 717-730.
- CALDEIRA, Gregory Arthur and WRIGHT, John Robert (1988). "Organized Interests and Agenda Setting in the U.S. Supreme Court", *The American Political Science Review*, Vol. 82., No. 4., ss. 1109-1127.
- CALDERIA, Gregory Arthur and GIBSON James L. (1992). "The Etiology of Public Support for the Supreme Court", *American Journal of Political Science*, Vol. 36., No. 3., ss. 635-664.
- CARRINGTON, Paul DeWitt (1989). "Judicial Independence and Democratic Accountability in Highest State Courts", *Duke Law Journal*, Vol. 61., No. 3., ss. 79-126.
- CASILLAS, Christopher James, ENNS, Peter K., WOHLFARTH, Patrick C. (2011). "How Public Opinion Constrains the U.S. Supreme Court", *American Journal of Political Science*, Vol. 55., No. 1., ss. 74-88.
- CATENACCIO, Paola (2008). "Press Releases as a Hybrid Genre: Addressing the Informative/Promotional Conundrum", *Pragmatics*, Vol. 18., No. 1., ss. 9-31.
- COBB, Roger, ROSS, Jennie-Keith and ROSS, Marc HOWARD (1976). "Agenda Building as a Comparative Political Process", *The American Political Science Review*, Vol. 70., No. 1., ss. 126-138.
- DAVIS, Richard, TARAS, David (Ed.). (2017). *Justices and Journalists*, Cambridge: Cambridge University Press.
- ELY, Hart John (1980), *Democracy and Distrust: A Theory of Judicial Review*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

- EPSTEIN, Lee and WEINSHALL, Keren (2021). *The Strategic Analysis of Judicial Behavior: A Comparative Perspective*, Cambridge: Cambridge University Press.
- ERGÜL, Ozan (2007). *Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- FREEMAN, Samuel (1990). "Constitutional Democracy and the Legitimacy of Judicial Review", *Law and Philosophy*, Vol. 9., No. 4., ss. 327-370.
- FRIEDMAN, Barry (2009). *The Will of the People: How Public Opinion Has Influenced the Supreme Court and Shaped the Meaning of the Constitution*, New York: Farrar, Straus and Giroux.
- GILPIN, Dawn R. (2008). "Narrating the Organizational Self: Reframing the Role of the News Release", *Public Relations Review*, Vol. 34, No. 1., ss. 9-18.
- GINSBURG, Tom (2003). *Judicial Review in New Democracies: Constitutional Courts in Asian Cases*, Cambridge: Cambridge University Press.
- GÖREN, Zafer (2019). "Anayasa Yargısının Meşruluğu, Sınırları ve Toplumsal Uzlaşmanın Korunması Fonksiyonu", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Vol. 7., No. 1., ss. 13-22.
- GÖZLER, Kemal (2006). "Anayasa Yargısının Meşruluğu Sorunu", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Vol. 61., No. 3., ss. 131-166.
- GREEN-PEDERSEN, Christoffer and WALGRAVE, Stefaan (Eds.). (2014). *Agenda Setting, Policies, and Political Systems: A Comparative Approach*, Chicago and London: University of Chicago Press.
- GÜLENER, Serdar (2011). "Yargı Bağımsızlığını Güçlendirici Bir Mekanizma Olarak Yargısal Hesap Verebilirlik ve Türk Yargı Sistemi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15., S. 2., ss. 1-25.
- GÜLENER, Serdar (2012). *Türkiye'de Anayasa Yargısının Demokratik Meşruluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

- GÜLENER, Serdar (2018). *Yargıya Güven*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- HAIR, Joseph Francis, BLACK, William Clinton, BABIN, Barry J. and ANDERSON, Rolph Eugene (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.), Boston: Cengage.
- HAKYEMEZ, Yusuf Şevki (2009). *Hukuk ve Siyaset Ekseninde Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve İnsan Hakları Anlayışı*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- HANYCH, Monika, SMEKAL, Hubert and BENÁK, Jaroslav (2023). "The Influence of Public Opinion and Media on Judicial Decision-Making: Elite Judges' Perceptions and Strategies", *International Journal for Court Administration*, Vol. 14., No. 3., ss. 1-19.
- HAZAMA, Yasushi (2012). "Hegemonic Preservation or Horizontal Accountability: Constitutional Review in Turkey", *International Political Science Review*, Vol. 33., No. 4., ss. 421-440.
- HIRSCHL, Ran (2004). *Towards Juristocracy: The Origins and Consequences of the New Constitutionalism*, Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press.
- HOUGH, Mike, ROBERTS and Julian Victor (1999). "Sentencing Trends in Britain: Public Knowledge and Public Opinion", *Punishment & Society*, Vol. 1., No. 1., ss. 11-26.
- INDQUIST, Stefanie Anne and CROSS, Frank B. (2009). *Measuring Judicial Activism*, New York: Oxford University Press.
- KELSEN, Hans (2005). *General Theory of Law & State* (with a new introduction Javier Trevino), New Brunswick and London: Transaction Publisher.
- KREHBIEL, Jay Nathan (2016). "The Politics of Judicial Procedures: The Role of Public Oral Hearings in the German Constitutional Court", *American Journal of Political Science*, Vol. 60., No. 4., s. ss. 807-1124.
- MEYER, Philipp (2020). "Judicial Public Relations: Determinants of Press Release Publication by Constitutional Courts", *Politics*, Vol. 40., No. 4., ss. 477-493.

- MEYER, Philipp (2022). "Transparency and Strategic Promotion: How Court Press Releases Facilitate Judicial Agenda-Building in Germany", *Public Relations Review*, Vol. 48., No. 4., ss. 1-11.
- MORAN, Leslie John (2014). "Managing the News Image of the Judiciary: The Role of Judicial Press Officers", *Oñati Socio-Legal Series*, Vol. 4., No. 4., ss. 799-818.
- NORTH CAROLINA LAW REVIEW (2019). "Tuesday, February 11, 1868: The Day North Carolina Chose Direct Election of Judges—A Transcript of the Debates from the 1868 Constitutional Convention", *North Carolina Law Review*, Vol. 70., No. 6, ss. 1825-1851.
- OWENS, Ryan James and SIEJA, James (2017). Agenda-Setting on the U.S. Supreme Court, in Epstein, Lee and Lindquist, Stefanie Anne (Ed.), *The Oxford Handbook of U.S. Judicial Behavior* (ss. 168-185), New York: Oxford University Press.
- ÖZBUDUN, Ergun (2005). Anayasa Yargısı ve Demokratik Meşruluk Sorunu, içinde Ergül, Ozan (Ed.), *Demokrasi ve Yargı* (ss. 1-16), Ankara: TBB Yayınları.
- PENG, Chao-Ying Joanne, LEE, Kuk Lida and INGERSOLL, Gary M. (2002). "An Introduction to Logistic Regression Analysis and Reporting", *The Journal of Educational Research*, Vol. 96., No. 1., ss. 3-14.
- REBESSI, Elisa and ZUCCHINI, Francesco (2018). "The Role of the Italian Constitutional Court in the Policy Agenda: Persistence and Change Between the First and Second Republic", *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*, Vol. 48., No. 3., ss. 289-305.
- ROOSEVELT, Kermit (2006). *The Myth of Judicial Activism: Making Sense of Supreme Court Decisions*, New Haven and London: Yale University Press.
- SCALIA, Antonin (1997). *A Matter of Interpretation: Federal Courts and the Law*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

- SCHUBERT, Glendon (1962). "Policy Without Law: An Extension of the Certiorari Game", *Stanford Law Review*, Vol. 14., No. 2., ss. 284-327.
- SOWELL, Thomas (1989). *Judicial Activism Reconsidered*, Stanford: Hoover Institution Press.
- SPERTI, Alessandra (2022). "Constitutional Courts Speak Their Voice: Their Fight Against Fake News and Disinformation on Constitutional Justice", *The Italian Review of International and Comparative Law*, Vol. 1., No. 2., ss. 224-245.
- SPILLER, Pablo Tomás and GELY, Rafael (2007). "Strategic Judicial Decision Making" (Working Paper No. 13321), *National Bureau of Economic Research*, <http://www.nber.org/papers/w13321> (Erişim Tarihi: 15/8/2024)
- STATON, Jeffrey Keith (2010). *Judicial Power and Strategic Communication in Mexico*, Cambridge: Cambridge University Press.
- STROBBE, Ilse and JACOBS, Geert (2005). "E-releases: A View from Linguistic Pragmatics", *Public Relations Review*, Vol. 31., No. 2., ss. 289-291.
- TANENHAUS, Joseph, SCHICK, Marvin, MURASKIN, Malcolm and ROSEN, David (1963). The Supreme Court's Certiorari Jurisdiction: Cue Theory Judicial Decision-Making, in Ulmer Sidney S. (Ed.), *Courts, Law, and Judicial Processes* (ss. 273-283), New York: The Free Press,.
- TEGER, Stuart H. and KOSINSKI, Douglas (1980). "The Cue Theory of Supreme Court Certiorari Jurisdiction: A Reconsideration", *The Journal of Politics*, Vol. 42., No. 3., ss. 834-846.
- TUSHNET, Mark Victor (1999). *Taking the Constitution Away from the Courts*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- ULMER, Sidney S. (1972). "The Decision to Grant Certiorari as an Indicator to Decision 'on the Merits'", *Polity*, Vol. 4., No. 4., ss. 429-447.
- VAN DIJK, Frans (2021). *Perceptions of the Independence of Judges in Europe*, Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

- WALDRON, Jeremy (2006). "The Core of the Case Against Judicial Review", *The Yale Law Journal*, Vol. 115., No. 6., ss. 1346-1406.
- WILCOX, Dennis Lynn, CAMERON, Glen Thomas, REBER, Bryan Harrison and SHIN, Jae-Hwa (2015). *Public Relations: Strategies and Tactics* (11th ed.), Essex: Pearson.
- ZURN, Christopher F. (2002). "Deliberative Democracy and Constitutional Review", *Law and Philosophy*, Vol. 21., No. 4/5., ss. 467-542.

